

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİLERİNDE YARATICILIK İKLİMİ İLE
EBEVEYNLERİN YARATICILIK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Seda Nur TOTCU
ORCID: 0000-0001-6594-6217

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Canan Yıldız ÇİÇEKLER
ORCID: 0000 0001 6820 661X

Konya – 2022

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőtirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaőan, kendisine ne zaman danıősam kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden gelenin fazlasını sunan, her sorun yaőadıęımda yanına çekinmeden gidebildiğim, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım, gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düőündüęüm kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Canan YILDIZ İŐEKLER'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimleriyle yoluma ıőık tutan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Emel ARSLAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Kamile ZER AYTEKİN'e ve Öğr. Gör. Mehmet Mart'a da teőekkürü bir borç bilirim.

Yorucu bir süreç olan veri toplama aőamalarımda hiç sıkılmadan bana yardımcı olan Birecik'teki kıymetli okul yöneticilerine, öğretmenlere ve arkadaőlarıma,

Yaőamımın her anında yanımda olan, aldığım kararlara saygı duyan, sevgileri, destekleri ve dualarıyla çiçekler amamı sağlayan kıymetli aileme çok teşekkür ederim.

Seda Nur TOTCU

Temmuz 2022

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
KISALTMALAR	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.2.1. Alt Amaçlar	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. PROBLEMİN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ	6
2.1. Yaratıcılığın Tanımı	6
2.2. Yaratıcılığa Ait Zihinsel Süreçler.....	8
2.2.1. İmge.....	8
2.2.2. Algı.....	9
2.2.3. İmgelem.....	10
2.2.4. Simgeler.....	10
2.3. Yaratıcılığın Boyutları.....	11
2.3.1. Akıcılık.....	11
2.3.2. Esneklik	12
2.3.3. Orijinallik (Özgünlük).....	12
2.3.4. Detaylara Girme (Geliştirme).....	13
2.4. Yaratıcı Düşünme.....	13
2.5. Yaratıcı Bireyin Özellikleri	16
2.6. Yaratıcılığı Etkileyen Etmenler.....	18
2.6.1. Kalıtım ve Çevre	18
2.6.2. Yaratıcılık ve Zekâ	18
2.6.3. Yaratıcılık ve Aile	19
2.6.4. Yaratıcılık ve Eğitim	20

2.6.5. Yaratıcılık ve Yaş	22
2.6.6. Yaratıcılık ve Cinsiyet.....	22
2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	23
3. YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Araştırmanın Çalışma Grupları	29
3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri.....	35
3.3.1. <i>Kişisel Bilgi Formu:</i>	35
3.3.2. <i>Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ):</i>	35
3.3.3. <i>Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS):</i>	36
3.4. Verilerin Toplanması.....	36
3.5. Verilerin Analizi.....	37
4. BULGULAR	39
4.1. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	39
4.1.1. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Geçerlik Çalışmaları.....	40
4.1.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Güvenirlik Çalışmaları.....	49
4.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	52
4.2.1. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Geçerlik Çalışmaları	52
4.2.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Güvenirlik Çalışmaları.....	57
4.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi ile Ebeveynlerin Yaratıcılık Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular	58
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
5.1. Tartışma.....	67
5.1.1. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Geçerliğine ve Güvenirliğine İlişkin Tartışma	67
5.1.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Geçerliğine ve Güvenirliğine İlişkin Tartışma.....	72
5.1.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi ile Ebeveynlerin Yaratıcılık Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Tartışma	74
5.2. Sonuç	79
5.3. Öneriler.....	86
KAYNAKLAR.....	88
EKLER	97
Ek-1. Kişisel Bilgi Formu	97
Ek-2. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	97
Ek-3. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği	98

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi İle Ebeveynlerin Yaratıcılık Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **98** sayfalık kısmına ilişkin, 14/07/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%27** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

14/07/2022

Seda Nur TOTCU

Dr. Öğr. Üyesi Canan YILDIZ ÇİÇEKLER

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

14/07/2022

Seda Nur TOTCU

KISALTMALAR

Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analiz

AGFI: Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi

GFI: Uyum İyiliği İndeksi

KGO: Kapsam Geçerliği Oranı

KGI: Kapsam Geçerliği İndeksi

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

EÇİYİA: Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi

YPÖÖ: Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİLERİNDE YARATICILIK İKLİMİ İLE EBEVEYNLERİN YARATICILIK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Seda Nur TOTCU

Çalışmanın amacı, “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ)” ile “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeğinin (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS)” Türkçe uyarlaması (geçerlik-güvenirlik çalışması) gerçekleştirilerek, ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın birinci ve ikinci aşaması olan geçerlik-güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirmek için nicel araştırma desenleri içerisinde yer alan genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın üçüncü aşaması olan ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise *ilişkisel tarama yöntemi* kullanılmıştır. Araştırma 3 çalışma grubu ile yürütülmüştür. Çalışma Grubu-I ve Çalışma Grubu-II 2021-2022 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasında *basit tesadüfi örnekleme yöntemi* ile belirlenen 400 çocuğun ebeveynleri oluşmaktadır. Çalışma Grubu-III ise 2021-2022 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasında basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 370 çocuğun ebeveynlerinden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak ebeveynlere ait demografik bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Kwasniewska, Gralewski, Witkowska, Kostrzewska ve Lebuda (2018) tarafından geliştirilen “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ)”, Mak, Vong, Lu ve Leung (2020) tarafından geliştirilen “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS)” kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli izin alınmıştır (Tarih: 14/01/2022, Karar No: 2022/23). Şanlıurfa Birecik İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü’nden yapılacak çalışma ile ilgili gerekli izinler alınıp ilkokul ve okul öncesi eğitim kurumlarındaki okul yöneticileri bilgilendirilmiştir. Araştırma sonucunda; Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi’nde madde faktör yükü yeterli olmadığından Madde4. ve Madde 16., ayırt edicilik gücü yeterli olmadığından Madde2., Madde18., Madde20., Madde22. ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha (α) değeri .76 olarak elde edilmiştir ve analizler sonucunda dört alt boyuta ve 18 maddeye uyarlanmıştır. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği’ndeki maddeler analiz edildiğinde Madde1. ve Madde2. yeterli madde faktör yük değeri sağlamadığından (.30 ve üzeri) ölçekten çıkarılarak ölçek 38 madde olarak uyarlanmıştır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha (α) değeri .95 olarak elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, yaratıcılık algısı, ebeveyn-çocuk ilişkisi, geçerlik, güvenilirlik, uyarlama

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Preschool Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVITY CLIMATE IN PARENT-CHILD RELATIONSHIPS AND PARENTS' PERCEPTIONS OF CREATIVITY

Seda Nur TOTCU

The aim of this study is to examine the relationship between the creativity climate in parent-child relationships and parents' perceptions of creativity by carrying out the Turkish adaptation (validity-reliability study) of "Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ" and "Performing Creative Characteristics Scale/PCCS". In order to carry out the validity-reliability studies, which are the first and second stages of the research, the general survey model, which is included in the quantitative research designs, was used. The relational survey method was used to examine the relationship between the creativity climate in parent-child relationships and the creativity perceptions of the parents, which is the third stage of the research. The research was carried out with 3 study groups. Study Group-I and Study Group- II consist of the parents of 400 children between 48-72 months, who were selected by simple random sampling method and attended pre-school education institutions affiliated to the Ministry of National Education in the Birecik district of Şanlıurfa province in the 2021-2022 academic year. Study Group -III consists of the parents of 370 children between the ages of 48-72 months who were selected by simple random sampling method and who go on at pre-school education institutions affiliated to the Ministry of National Education in the Birecik district of Şanlıurfa province in the 2021-2022 academic year. As a data collection tool in the study, "Personal Information Form" prepared by the researcher to obtain demographic information of parents, "Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ" developed by Kwasniewska, Gralewski, Witkowska, Kostrzewska, and Lebuda (2018), "Performing Creative Characteristics Scale/PCCS" developed by Mak, Vong, Lu and Leung (2020) was used. Before starting the research, the necessary permission was obtained from the Social and Human Sciences Scientific Research Ethics Committee of Necmettin Erbakan University (Date: 14/01/2022, Decision No: 2022/23). The necessary permissions were obtained from the Şanlıurfa Birecik District Directorate of National Education and the school administrators in primary and pre-school education institutions were informed. As a result of the research; Article 4. and Item 16., Item 2., Item 18., Item 20. and Article 22. removed from the Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire. The Cronbach's Alpha (α) value of the scale was obtained as .76 and was adapted to four sub-dimensions and 18 items as a result of the analysis. When the items in the Performing Creative Characteristics Scale were analyzed, since Item 1 and Item 2 did not provide sufficient item factor load values (.30 and above), they were removed from the scale and the scale was adapted as 38 items. The Cronbach's Alpha (α) value of the scale was found to be .95. Since this value is supposed to be .70 and above for reliability, this scale is a reliable measurement tool. The Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire and the Performing Creative Characteristics Scale can be used in various researches in the field of creativity.

Keywords: Creativity, perception of creativity, parent-child relationship, validity, reliability, adaptation

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Yaratıcılık doğuştan gelmesinin yanı sıra uygun şartlarda sonradan da kazanılabilen, beslenmesi gereken, beslenmediği takdirde körelme gösteren geliştirilebilecek bir yeti ve içgüdüsel bir olgudur (Artut, 2010; Üstün Vural, 2011). Bu yetinin belirtilerini erken çocukluk döneminde görmek mümkündür (Artut, 2010). Sorunlara ve durumlara yaratıcı bakış açısıyla bakma-çözüm getirme yeteneği yaşam kalitemizi arttırmaktadır (Çelebi Öncü ve Ulutaş, 2015). Yaratıcı düşünme ise yaratıcılığın tanımı ile benzeşmektedir. Yaratıcı düşünme çok çeşitli, sıra dışı, tekdüzelikten uzak durumlardan etkilenecek o şekilde çözümler buldurur (Artut, 2010; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013).

Yaratıcı düşüncenin gerektirdiği birtakım koşullar vardır. Bunlardan ilki öncelikle çocukların keşfetme, merak etme, soru sorma gibi davranışlarında özgür olması gerektiğidir. Bir başka koşul ise çocuğa devamlı olarak yeni deneyimler, ortamlar veya uğraşlar ile yaşantısını zenginleştirmeye fırsat sağlamaktır (Ulcaý, 1993). Kişinin yaratıcılığı çocukluk dönemlerinde, yaşadığı olaylar, durumlar, kişiler ile ilgili soru sorması, çevresi ile kendi duygu ve düşünceleri arasında ilişki kurması ile ortaya çıkar ve çevresel etmenler ile gelişir (Artut, 2010; Yıldız Bıçakçı, 2014). Tüm gelişim alanlarında olduğu gibi yaratıcılık gelişiminde de ebeveynler önemli rol oynamaktadır (Artut, 2010; Turla, 2004). Ebeveynler veya yetişkinler çocukları, yaratıcı düşüncelerine değer vererek, özgün düşüncelerine fırsatlar sunarak yetiştirdikleri sürece, çocuklar daha refah bir gelecek için ihtiyaç olan becerilere sahip olacaklardır (Aral ve Yıldız Bıçakçı, 2014).

1.1. Problem Durumu

Tüm alanlarda hızla küreselleşmekte olan dünyada, insanların yeni ve farklı şeylere olan ihtiyaçları gün geçtikçe çoğalmaktadır (Artut, 2013; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013). Yaratıcılık, sadece yazar, şair, sanatçı ve müzisyenlere özgü bir yeti gibi düşünülse de her insanda farklı şekil ve düzeyde var olan, yaşam süresince insanların birbirleri ile olan ilişkilerinde süregelen, genel geçer düşünme süreçlerinden ve davranış özelliklerinden biridir (Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013; Mayesky, 2011).

Bireydeki yaratıcı özelliklerin kendi içinde belli seviyeleri vardır. Çoğu insanın, uygun koşullar sağlandığında yaratıcılığının ortaya çıktığı görülebilir. Bununla birlikte yaratıcılığın derecesi, ortaya çıkışı, devamlılığı ve geliştirilmesi sosyal koşullara göre farklılık göstermektedir. Çoğunlukla yaratıcı faaliyetlerin ve ortamların oluşturulması, geliştirilmesi, teşvik edilmesi aile tarafından yapılmaktadır (Artut, 2010). Okul öncesi dönemde çocuklar oldukça meraklı, açık ve yaratıcı olmaya eğilimlidir. Ne yazık ki birçok ebeveyn çocuklarının kendilerine uyum sağlamasını istemektedirler. Çocuklar yetişkinlerin baskıları arttıkça, dış dünyaya kapalı bir şekilde büyürler. Herhangi bir şeye ilgi duymaktan, merak etmekten, yaratıcı olmaktan zevk almazlar ve uzak kalırlar. Bu gibi durumları önlemek için aileler öncelikle yaratıcılık teriminin anlamını ve yaratıcılığı teşvik etmenin yollarını öğrenmeleri gerekmektedir (Mayesky, 2011).

Yaşamın kritik yıllarından olan okul öncesi dönemde, çocukların yaratıcılığının gelişimi ve bu gelişimde etkili olan unsurlar oldukça önemlidir. Bu bağlamda okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıkları ile ilişkili değerlendirme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmada “Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ) ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği’nin (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS) Türkçeye uyarlanması planlanarak, ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı “Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ) ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği’nin (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS) Türkçe uyarlanması gerçekleştirilerek, ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2.1. Alt Amaçlar

- 1) Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı mıdır?
- 2) Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı mıdır?

- 3) Ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasında ilişki var mıdır?
- 4) Okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlerin eğitim düzeyi, yaşları, meslekleri, cinsiyetleri ve çocuk sayıları ile *yaratıcılık iklimi algıları* arasında ilişki var mıdır?
- 5) Okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlerin eğitim düzeyi, yaşları, meslekleri, cinsiyetleri ve çocuk sayıları ile *yaratıcılık algıları* arasında ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yaratıcılık kalıtım ile doğuştan gelen bir potansiyel olmakla birlikte, kişinin yaratıcılığı çocukluk dönemlerinde, yaşadığı olaylar, durumlar, kişiler ile ilgili soru sorması, çevresi ile kendi duygu ve düşünceleri arasında ilişki kurması ile ortaya çıkar ve çevresel etmenler ile gelişmektedir (Artut, 2010; Yıldız Bıçakçı, 2014). Çevre; kişiler, ortamlar, eşyalar, nesnelere ve yaşantılardan oluşur. Her yaratıcı davranışın bir kaynağı vardır. Çocukların da yaratıcı davranışlar sergileyebilmeleri için ilham alacakları bir çevre ya da esinlenecekleri yaşantılara gereksinimleri vardır. Çevre ile etkileşimde bulunmanın sıklığı arttıkça yaratıcı etkinlikler ve düşünceler de çoğalmaktadır (Yıldız Bıçakçı, 2014).

Araştırmacılar yaratıcılığı etkileyen önemli etmenlerden birinin de aile olduğunu tespit etmişlerdir. Çoğunlukla yaratıcı faaliyetlerin ve ortamların oluşturulması, geliştirilmesi, teşvik edilmesi aile tarafından yapılmaktadır (Artut, 2010). Yaratıcılık gelişimi, bireyin gelişim alanları arasında daha farklı bir yere sahiptir. Bu sebeple ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocukların yaratıcılık düzeylerini ve özelliklerini bilmeleri gerekmektedir (Turla, 2004).

Yaratıcı davranışın ortaya çıkıp gelişmesinde en büyük rolü, çocuğun anne veya yerini tutan kişiyle olan ilişkisi oynamaktadır (Argun, 2004). Okul öncesi dönemde çocuklar oldukça meraklı, açık ve yaratıcı olmaya eğilimlidirler. Birçok ebeveyn çocuklarının kendilerine uyum sağlamasını istemektedirler. Çocuklar yetişkinlerin baskıları arttıkça, dış dünyaya kapalı bir şekilde büyürler. Herhangi bir şeye ilgi duymaktan, merak etmekten, yaratıcı olmaktan zevk almazlar ve uzak kalırlar. Bu gibi durumları önlemek için aileler öncelikle yaratıcılık teriminin anlamını ve yaratıcılığı teşvik etmenin yollarını öğrenmeleri gerekmektedir (Mayesky, 2011).

Bu araştırma, Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanarak okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerine göre yaratıcı performans özelliklerinin tespit edilebilmesi, ebeveynleriyle arasındaki yaratıcılık ikliminin değerlendirilebilmesi, literatürde ilgili alandaki eksikliğin giderilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın ileride yapılacak olan araştırmaların ilerlemesine yardımcı olacağı, çocuklara, araştırmacılara ve alana katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ebeveynler veri toplama araçlarına içtenlikle cevap vermişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma bulguları parçalanmış aile çocuğu olmayan ve normal gelişim gösteren çocukların ebeveynleriyle sınırlıdır.
- Araştırma, çalışma gruplarını oluşturan Şanlıurfa ili Birecik ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinden toplanan veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: Okul Öncesi Eğitim, 0-72 aylık çocukların gelişim seviyelerine ve kişisel özelliklerine uygun, tüm gelişim alanlarına (bilişsel, motor, duygusal, sosyal, öz bakım) destek veren, çocuklara zengin uyaranların bulunduğu ortamlar sağlayan, onları toplumun kültürel değerlerine uygun olarak yönlendiren ve ilkokula hazırlığı sağlayan, temel eğitim bütünlüğü içinde var olan bir eğitim sürecidir (MEB, 1993).

Yaratıcılık: Yaratıcılık, bireye göre yeni ve anlamlı durumlar ile ilişkisiz olarak görülen yollar arasında bağlantı kurmak olarak tanımlanabilir (Dağlıoğlu, 2020).

İklim: İklim, bir grubun kendi işleyişiyle ilgili algısını tanımlayan psikolojik bir terimdir (Ekvall, 1999; Hunter, Bedell ve Mumford, 2007; James, James ve Ashe, 1990; Parker, Baltés, Young, Huff, Altmann, Lacost ve Roberts (2003).

Nicel Araştırma: Nicel araştırma, çeşitli veri toplama araçları kullanılarak, istatikselsel analizler ile tespit edilen sayısal bulgulara dayalı olarak yurütülen ve yorumlarla birlikte sonuçların raporlandığı bir araştırma yontemi olarak adlandırılır (Tutar ve Erdem, 2020).

Nitel Araştırma: Nitel araştırma, sübjektif yorumların hâkim olduğu, olayları ve durumları analizler ile birlikte derinlemesine inceleyip yeni kuramlar ortaya koyma amacı taşıyan bir araştırma yontemidir (Tutar ve Erdem, 2020).

Geçerlik: Geçerlik, veri toplama aracının (ölçeğin), kişilere ait ölçülmesi planlanan konuları ne kadar doğru ölçtüğü ile ilgili bilgiler sunan bir özelliğidir (Büyüköztürk, 2020).

Güvenirlik: Güvenirlik, ölçeğin uygulandığı kişilerin ölçek maddelerine verdiği yanıtların tutarlılığının incelenip, ölçülmek istenen özelliklerin net bir şekilde ölçülüp ölçülmediğini gösteren bir kavramdır (Büyüköztürk, 2020).

Kapsam Geçerliği: Kapsam geçerliği, ölçme aracının maddelerinin sayısı ve kalitesiyle ilgilenen, soruların ölçülmek istenen belirlenmiş davranışlar bütününe ne seviyede temsil ettiğini ve örneklediğini inceleyen analiz türüdür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Yapı Geçerliği: Yapı geçerliği; faktör analizi, bilinen grup veya önceden geçerliği sağlanmış bir ölçme aracı ile karşılaştırma yontemi ile yapılan, madde indirgeme ve ölçme aracının tek boyutlu olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz türüdür (Balcı, 2021).

BÖLÜM 2

2. PROBLEMİN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ

Bu bölümde yaratıcılığın tanımı, yaratıcılığa ait zihinsel süreçler, yaratıcılığın boyutları, yaratıcı düşünme, yaratıcı düşünme sürecine ait modeller, yaratıcı düşünme kuram ve yaklaşımları, çocukta yaratıcılığın gelişimi, yaratıcı bireyin özellikleri, yaratıcılığı etkileyen etmenler, okul öncesi dönemde yaratıcı problem çözme alt başlıkları ve yaratıcılıkla ilgili yapılan bazı çalışmaların özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Yaratıcılığın Tanımı

Yaratıcılık bir kavram olarak düşünüldüğünde yoktan var etme, ilahi bir şekilde yaratma gibi algılanmamalıdır. Çeşitli çalışmalarda ve araştırmalara konu olan bu kavram, inovasyon, üretken olma yetisi, sıra dışı düşünme, özgünlük gibi adlandırılmıştır. Bu isimlendirilmelerin de tam olarak yaratıcılığı kapsayıcı özellikte olmadıklarını ifade etmek gerekmektedir (Çelebi Öncü ve Ulutaş, 2015).

Yaratıcılığı, birçok bilim insanı farklı biçimlerde algılamışlardır ve tek bir ifadeyle tanımlamak zor olduğundan çeşitli tanımlamalarda bulunarak yaratıcılığı farklı açılardan ele almışlardır (Aktan, 2015; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013). Birçok yol ile yaratıcılığı tanımlamak kafa karışıklığına ve yanlış anlamalara sebep olabilmektedir. Bununla birlikte tarih boyunca kabul edilen yaratıcılık; farklı bakış açıları ile bakabilme yetisi, var olan bilgilerin ötesine çıkabilme ve sınırları aşabilme, gelenekselleşmiş yöntemlerin dışında fikir üretebilme, özgün ürünler meydana getirme, birbirleri ile ilgisiz olduğunu düşündüğümüz şeyleri yeni ürünler meydana getirmek için bir arada kullanma, daha öncesinde kurulmamış bağlantıları kurma, zihinde yeni düşünce şemaları oluşturma, yeni yöntemler, yeni fikirler, yeni ürünler oluşturabilme yeteneği, bireye ve insana özel yeni bir anlatım türü, var olan şeylerden yola çıkarak eski-yeni arasında bağlantı kurabilme, alışılmamış ve farklı olanı deneyimleyerek orijinal ürünler meydana getirme gibi tanımlara sahiptir (Artut, 2013; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013; Üstün Vural, 2011; Yıldız Bıçakçı, 2014).

Yaratıcılık, sadece yazar, şair, sanatçı ve müzisyenlere özgü bir yeti gibi düşünülse de her insanda farklı şekil ve düzeyde var olan, yaşam süresince insanların birbirleri ile olan ilişkilerinde süregelen, genel geçer düşünme süreçlerinden ve davranış özelliklerinden biridir. Hiç kimse yaratıcılıktan tamamen yoksun değildir (Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013; Mayesky,

2011). Yaratıcılık eğitimi ve yaratıcılığı temel alan öğretim programları ile bu özellik mükemmel seviyeye ulaşabilmekte ve toplumun geleceğini önemli derecede etkilemektedir (Artut, 2013; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013).

Tüm alanlarda hızla küreselleşmekte olan dünyada, insanların yeni ve farklı şeylere olan ihtiyaçları gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bununla birlikte sanayi ve teknoloji gibi alanlardaki yenilikler-değişimler, bunların sonucunda meydana gelen sorunlar, nüfus miktarının artması, enerji, ekoloji, uluslararası iletişimdeki problemler, eğitim sistemindeki en değerli kavramlardan biri olan “yaratma” kavramına verilen önemi arttırmaktadır. Yaratıcılık üzerine yapılan çalışmalarda kavram olarak ilk kez 20. yüzyılın başlarında ele alınan yaratıcılık için sistematik araştırmalara 1960 yıllarında başlanmıştır. Yıllar boyunca araştırmacıların ve bilim insanlarının ilgi alanı olan yaratıcılık, nasıl ortaya çıktığı ve geliştiğiyle ilgili birçok çalışmaya konu olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Yaratıcılık kavramı günümüzde çoğunlukla pozitif bilimler tarafından değerlendirmeye alınmaktadır. Psikoloji, nöroloji gibi beyinin işlevsel yapısının ve düşünce sistemini araştıran bilimlerde ele alınan yaratıcılık kavramı; yaratıcılık yeteneği, bilinci ve yaratıcılığın geliştirilmesi ve benzeri temel öğeleri içermektedir (Artut, 2013; Aktan, 2015; Cevher Kalburan, 2011; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013).

Yaratıcılık için yapılmış olan tanımlardaki ortak özellikler; özgün, ilk ve yeni kavramlarıdır. Bunlara bağlı olarak o ana dek meydana getirilmemiş olanı yapmak, düşünülmemiş olanı düşünmektir. Bu özellikleri barındırmayan ürün, düşünce ve benzeri durumlara yaratıcı özelliğini yüklemek gerçeği yansıtmayacaktır. Bunlar ancak geçmişte var olan şeylerin bir taklidi ve tekrarı olabilmektedir. Günümüzde yaratıcı birey; alan fark etmeksizin öncelikle sorunu hissedene, tanımlayıp açıklayan, çözüm için alternatifler üreten, yaparak-yaşayarak çözüm yolları arayan ve geçmişi, eskimiş olanı tekrar etmeyen, yeni-özgün ürünler ortaya çıkarabilendir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012; Üstün Vural, 2011).

Yaratıcılık sadece eğitim, sanat ya da müzik alanında değil, insan yaşamının her parçasında, çeşitli meslek dallarında, insanlığın değişiminin tüm aşamalarında karşımıza çıkan; bilim ve teknikten sanata ve ekonomiye yaşamımızın tüm alanlarında gerekli olan, insanlarca meydana getirilmiş tüm ürünlerde bulunan, insanoğlunu diğer canlılardan farklı kılan temel bir yeti ve ögedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012; Cevher Kalburan, 2011; Çelebi Öncü ve Ulutaş, 2015; Mayesky, 2011).

Günümüzde yaratıcılık, insanların ve toplumun başarısı için bir ön koşul olarak kabul edilmektedir. Yaratıcılığın toplumların çağdaş gelişimlerine katkısı, şu anki konumlarına ve imkânlarına ulaşmasındaki önemi yadsınamaz bir gerçektir. İnsanları ve dünyayı bir adım ileriye taşıyan keşifler, icatlar ve yeniliklerin kaynağı şüphesiz daha öncesinde edinilmiş bilgilerimizin ve becerilerimizin yaratıcılık ile tekrar değerlendirmeye tabi tutulmasıdır (Çelebi Öncü ve Ulutaş, 2015; Üstün Vural, 2011).

Sorunlara ve durumlara yaratıcı bakış açısıyla bakma-çözüm getirme yeteneği yaşam kalitemizi arttırmakta ve toplum olarak refah içinde yaşamamızı sağlamaktadır. Kaliteli ve refah içinde bir yaşamın anahtarına sahip insanların çoğunlukla yaratıcı özelliklere sahip olduklarını tespit eden ve savunan birçok araştırma bulunmaktadır. Yaratıcılığa, bazı zamanlar bir ev hanımının dar gelirli hali ile evinde olan malzemelerle ortaya çıkardığı farklı yemek çeşitlerinde rastlamakta iken bazı zamanlar ise kitaplarda, müziklerde, şiirlerde rastlamaktayız. Tüm bu örneklerin aslında alışlagelmiş ve basit olandan sıra dışı veya farklı olana dönüşerek insanların nitelikli yaşam seviyelerini yükselttiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumlar da esasında yaratıcılığın önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Yaratıcılığın en çok merak edilen kısmı ise doğuştan gelip gelmediğidir. Bu konu ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Yaratıcılığın doğuştan gelmesinin yanı sıra uygun şartlarda sonradan da kazanılabilen, beslenmesi gereken, beslenmediği takdirde körelme gösteren geliştirilebilecek bir yeti ve içgüdüsel bir olgu olduğu tespit edilmiştir. Bu yetinin belirtilerini erken çocukluk döneminde görmek mümkündür. Çocuklar yaratıcılığa yönelik bir eğitim almamış olsalar bile kendilerini ifade edebilme amacıyla bu yetilerini kullanmaktadırlar (Artut, 2010; Çelebi Öncü ve Ulutaş, 2015; Üstün Vural, 2011).

2.2. Yaratıcılığa Ait Zihinsel Süreçler

Yaratıcılığa ait zihinsel süreçler; imge, algı, imgelem ve simgeler gibi öğeleri içermektedir (Çakmak ve Geçmiş, 2014).

2.2.1. İmge

İmge, bir uyaran olmadan herhangi bir zamanda kendiliğinden zihinde canlanan duyular şeklinde tanımlanmaktadır. Günlük yaşantıları, olayları, eşyaları, nesnelere zihinde somut hale getiren görüntüler imgelerdir (Çakmak ve Geçmiş, 2014).

İmgeler duyularımız yardımıyla kazanılan ilk ürünlerdir. Önce gözde beliren imgeler retinal imgelerdir. Ardından imgeler arasından bir kısmı ihtiyaç olduğunda ortaya çıkarılmak üzere bellek depolarında saklanır. Bunlara ise bellek imgeleri adı verilmektedir. Ek olarak canlı-silimsiz imge (eithetic image) adında imgeler de bulunmaktadır. Canlı-silimsiz imgeler oluştuğu zaman, o anda oldukları gibi depo edilmektedirler. Bu imgeler uzun zaman görüntülerini usta saklayabilen imgelerdir. Bu özelliği bazı sanatçılarda ve çocuklarda görmek mümkündür. Canlı-silimsiz imgelere sahip olma özelliği, görülen şeyin us tarafından canlı bir şekilde korunabilme kapasitesi şeklinde açıklanmaktadır (Kırıçoğlu, 2002). İmgelerin gelişimi çocuklukta iki yaş sonlarına doğru meydana gelmektedir. Çocuklar ikinci yaşlarının ortalarında ve öncesinde gözünün önünde kaybolan, görüş açısına uzakta olan nesne ya da varlıkların görüntülerini zihinlerinde tutamazlar. Bu nedenle imgeler bu yaşlardaki küçük çocuklarda korunamamaktadır. Çocuklar sosyal etkileşimlere girdikçe ve yaşları büyüdükçe imge ve gerçek arasında farkı algılayabilmektedirler. Çocuklar imgeler yardımıyla özgürce farklı etkinlik ve keşiflere yönelmektedir. Gerçekleştirdikleri etkinlikler ile kendilerini yansıtarak düşüncelerini, duygularını ve bakış açılarını öz haliyle ifade etmektedirler. Bundan dolayı imgeler çocukların yaşamlarını yalın, saf, dolaysız yani değiştirmeden ilk andaki hali ile yansıtan önemli unsurlardan biridir (Çakmak ve Geçmiş, 2014).

2.2.2. Algı

Algı imgelerin birleşmesiyle oluşmaktadır. Bir nesneye özel geçmiş yaşantıların sonucunda meydana gelmiş olan imgelerin yenileri ile birleşip o nesnelerin tanınır duruma gelmesidir. Algı diğer bir anlamda, direkt duyuşal süreç içerisinde etkileşimlerdeki etmenlerin ayırt edilmesidir. Yaratma sürecinde aktif rol alan seçici ve ayırt edici bir olgu olan algı, sadece basit bir tanıma durumu değildir. Bir ya da birden fazla duyunun zihinde kaydettiği bir uyarının yorumlanmasıdır (Çakmak ve Geçmiş, 2014; Kırıçoğlu, 2002; San, 2004).

San (2004), “ruşsal ve zihinsel yaşamın en temel eylemlerinden biri” olarak ifade ettiği algılama sürecinde iki temel ögenin bulunduğunu belirtmiştir. Bunlar özne ve nesnedir. Nesne genelde öznenin dışında, -zihinsel de olabilir-ilişiksiz bir şeydir. Organizmada bulunan duyular hem içeri hem de dışarıya doğru yönelebilir. Bu demektir ki insanın algısı ya kendi içinde var olan imge, duyum gibi ögelere ya da dışarıda bulunan bir nesneye yöneliktir. Birbirlerine zıt olan bu yönelimlerden dışa doğru olana nesnel, içe doğru olana öznel isimleri verilmektedir. Tüm insanların doğasında iki tip algı yönelimi de bulunmaktadır. Fakat

bunlardan birinin daha fazla olması, kişiyi nesnel veya öznel algılayıcı olarak nitelendirmemiz mümkündür (San, 2004).

Canlıların algılama ihtiyaçlarının iki amacı vardır. Bunlar; duyularla kazanılanları zihinde bulunan bazı öğeler ile ilişkilendirmek ve yaşamdaki olguları kavrayabilmektir. Görsel algılama sürecinde, göz ile görülen nesnelere ile ilgili bilgilerin duyular aracılığıyla alınması söz konusudur. Çocuğun nesnelere, onlar ile temasta bulunarak diğer şeylerden ayırt etmesi ise dokunsal algılama olarak adlandırılmaktadır. Tüm bunlar eğitim ve yaratıcılık alanlarında görsel, dokunsal algının ne denli önemli bir konumda olduğunu göstermektedir (Çakmak ve Geçmiş, 2014).

2.2.3. İmgelem

İmgelem, imgelerin yeniden düzenlenerek birbirleri ile bağlantı kurulma süreci olarak adlandırılmaktadır (San, 2004). Başka bir ifadeyle geçmişteki olayların, durumların, yaşantıların yeni bir şekil alması ve tekrar gruplanmasıyla, farklı, özgün biçimler meydana getirilmesi olarak açıklanabilir. İmgeleme muhayyile (imagination) ismi de verilmektedir (Çakmak ve Geçmiş, 2014). İmgeler, bellekte ve imgelemede varlığını sürdürerek genel olarak nesnel bir görüntüden ibaretlerdir. İmgelem ve algılama arasındaki farklardan en temeli, imgeleme sürecinde daha fazla yeniden meydana getirilmiş imgelerin bulunmasıdır (San, 2004).

Çocuklar iki ve dört yaşları arasında zihinlerinde, ortamda bulunmayan ve o an görmedikleri nesnelere temsil eden simgeler oluştururlar. Bu sürece imgeleme süreci adı verilmektedir. Çocuklar bu yetiyi kazandıkları andan itibaren sadece yakın çevreleriyle ve o anki yaşantılarıyla değil, geçmiş yaşantılarıyla da ilgilenip etkileşim haline girerler. İmgelerin farklı düzenlemeler ile değiştirildiği imgelem süreci, bilişsel ve duyuşsal süreçlerde de etkindir. Zihnimizin en karmaşık özelliklerinden biri olduğundan, farklı, özgün ürünler oluşturma aşamasında büyük katkısı olmaktadır. Öncelikle çocukların sanatsal gelişimlerinde önemli bir olgudur. Çocukların bu yetilerini geliştirmek için imgesel etkinliklerin yaptırılması gerekmektedir (Çakmak ve Geçmiş, 2014; San, 2004).

2.2.4. Simgeler

Simgeler, algıma sürecinde edinilen imgelere düşünme sürecinde kullanmak için çeşitli biçim, form, şekil, detay verilerek kavrama dönüştürülen işaretlerdir (San, 2004).

Çocuklar yaratma sürecinde simgelerden faydalanırlar. Bu simgeleri, günlük hayatlarında karşılaştıkları görüntüleri, sesleri, tatları, bilgileri, düşünceleri, konuşmaları benimseyerek zihinlerinde oluştururlar (Çakmak ve Geçmiş, 2014).

Etkin bir düşünme süreci için simgelerden yararlanılır. İmgeler artık kaynaklarındaki orijinal hallerini yitirerek dönüşürler. Böylece simgeler gözle görülen nesnelere, varlıklarla aynı değildirler. Simgeler us tarafından seçilerek arındırılır, irdelenir, ayıklanır, düzenlenir ve soyut hale getirilir. Son olarak bilişsel gücün en etkili aracı olurlar. Simgelerden yararlandığımız bir alana örnek verecek olursak; konuşma dilimiz sadece imgeler aracılığı ile karşılığını bulamayacağımız kadar soyut, karmaşık, derin ifadeler içermektedir. Bu sebeple dilimiz de birtakım simgeler içermektedir diyebiliriz (San, 2004).

Çocukların yaratma sürecindeki en önemli evre simgelerden kavramlara geçme basamağıdır. Çocuk bir çizime baktığında onu bir yüz simgesine, bir topa veya bir güneş simgesine benzetebilir. Çocuk zihninde oluşturduğu renk, biçim, doku, örüntü ve şemaları tanıyarak ayırt ettikten sonra simgeler meydana gelmektedir. Düşünceler, çocuğun düşünme esnasında da değişebilir. Çocuğun farklı bir düşünceye karar vermesi, kullanılan aracın özelliği ya da rastlantı sonucu değişimler doğabilmektedir. Çevresel etmenler de çocuğun düşüncesinin değişmesinde etkili olabilir (Çakmak ve Geçmiş, 2014).

2.3. Yaratıcılığın Boyutları

Fisher'in (1995) yaptığı yaratıcılık boyutlandırmasına göre yaratıcılık dört boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; akıcılık, esneklik, özgünlük ve ayrıntılamadır (detaylara girme, geliştirme).

2.3.1. Akıcılık

Birçok araştırmacının tanımlarına göre yaratıcı düşünme becerisinin akıcılık boyutu, kişinin belli bir zaman diliminde;

- Çok, farklı tür ve sayıda düşünce üretebilme
- Yüksek miktarda sonuç ve olasılık üretebilme
- Daha çok çözüm getirebilme ve seçenekler sunabilme
- Çok sayıda çalışmalar düzenleyebilme
- Fazla miktarda üretim yapabilme ile ilgili performansını göstermektedir (Aktan, 2015; Kuru Turaşlı, 2020; Üstündağ, 2014).

Yaratıcılığın boyutları arasında ilki olan akıcılık, en önemli boyut olarak kabul edilebilir. Burada bireyin meydana getireceği ürün, fikir, çözüm ve benzeri düşüncelerin akıcı bir devamlılığa sahip olması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse; yaşamı süresince sadece bir yaratıcı fikir ya da ürün üretmiş ve sonrasında hiçbir ürün, icat, fikir üretememiş olan kişi yaratıcı özelliğine sahip değildir. Bunun nedeni kişinin ürettiği düşüncenin (fikir, çözüm, seçenek, ürün vb.) bir kez gerçekleşerek devamının sağlanmamasıdır, yani akıcılığının olmamasıdır. Bu gibi durumlar, ortaya çıkan ürünün başka bir ürünün kopyası veya tesadüfi bir durum olduğunu düşündürür (Aktan, 2015).

2.3.2. Esneklik

Yaratma sürecinin boyutları içerisinde önemli bir yere sahip olan ‘esneklik’ boyutu tanımlanması en zor olanıdır (Aktan, 2015). Araştırmacılar esnekliği, birçok açıdan bakarak kişinin;

- Farklı durumlara, bireylere, ortamlara, koşullara uyum sağlama,
- Olaylara farklı açılardan bakma,
- Zihinde sınırları yok etme,
- Sıra dışı düşünme,
- Değişik düşünceler üretme,
- Düşünce çizgisini ve yönünü değiştirerek başka bir çizgide ve yönde ilerleme,
- Diğer kişilerden farklı bir yol izleme,
- Çeşitli, farklı cevaplar üretme,
- Alışılmışın dışında, sıra dışı olanı bulabilme ile ilgili performansı olarak tanımlamışlardır (Aral & Yıldız Bıçakçı, 2014; Kuru Turaşlı, 2020; Üstündağ, 2014).

2.3.3. Orijinallik (Özgünlük)

Yaratıcılığın üçüncü boyutu olan orijinallik (özgünlük);

- Denenmemiş yolları keşfetme,
- Yeni ya da teknik detaylar içeren özgün fikir üretme,
- Buluş yapma,
- Bir ürün keşfetme,
- Yeni olanı deneme cesaretinde bulunma,
- Kıymetli eserler ortaya koyma,
- Biricik ve yenilikçi özellikte ürünler yaratma,

- Tek olan, yeni bir ürün meydana getirme performansı ile ilgilidir (Aktan, 2015; Kuru Turaşlı, 2020; Üstündağ, 2014).

Yaratıcılığın boyutlarından ‘orijinallik’ boyutunun öncelikli amacı, gerçekleştirilen etkinlik esnasında çocukları özgün düşünüp fikir üretmeye teşvik etmektir. Aynı ortam içerisinde grupça yapılan faaliyetlerde, çocukların birbirlerinden etkilenip aynı ya da benzer cevaplar vermeleri durumu örnek olarak verilebilir. Bu gibi durumlarda çocukların özgün düşünüp düşünemediklerini gözlemleyebilmek için her bir soru sorma aşamasında başka bir çocuğa cevap hakkı verme gibi yöntemler kullanılabilir. Böylece özgün olmakta zorluk yaşayan çocukları tespit etmek kolaylaşacaktır. Düşünce üretmede ya da cevap verme konusunda özgün olamayan çocukların bu sorunlarını çözebilmek için, benzer etkinlikleri birebir (bireysel) uygulamaya çalışmak faydalı olabilir (Aktan, 2015).

2.3.4. Detaylara Girme (Geliştirme)

Detaylara girme boyutu, kişinin;

- Çok yönlü düşünebilme,
- Bir şeyi değiştirip dönüştürebilme,
- Düzeltme yapabilme,
- Düşünceleri veya ürünleri genişletebilme,
- Var olan şeyi ilk halinden daha iyi duruma getirebilme,
- Durumlara farklı yönlerden bakabilme,
- Empati kurabilme,
- Tersine çevirebilme,
- Üç boyutlu düşünebilme gibi birbiriyle ilişkili çeşitli yeteneklerinin performansdır (Kuru Turaşlı, 2020; Üstündağ, 2014).

Detaylara girme boyutunda herhangi bir felsefi, akademik, bilimsel, edebi içerikli veya geçmişte ortaya konulmuş bir eser, ürün, düşüncenin geliştirilmesi esastır. Geliştirme aşaması var olan ürünleri veya düşünceleri daha ileri bir basamağa taşımak ve yeni bir düşünce ağı oluşturmak için gerekli görülmektedir (Üstündağ, 2014).

2.4. Yaratıcı Düşünme

Yaratıcı düşünmenin tanımı yaratıcılığın tanımı ile benzeşmektedir. Yaratıcı düşünce;

- Sezgi yolu ile kavramak,

- Eleştirmek,
- Soru sormak,
- Olaylar ya da nesnelere arasındaki bağlantıları fark edip ilişki kurabilmek,
- Özgün çözümler ve bilgiler üretmek,
- Yeni düşünce şemaları ve özgün ürünleri keşfedip hayata geçirmek,
- Problem çözmek,
- Kurgulamak,
- Analiz- sentez yapmak gibi düşünme süreçlerini içeren bir düşünme şeklidir (Artut, 2010; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013).

Problem çözme aşamalarında yaratıcı düşünme, yararlanılabilecek en özel ve önemli araçlardan biridir. Çok çeşitli, sıra dışı, tekdüzelikten uzak durumlardan etkilenecek o şekilde çözümler buldurur. Yaratıcı düşünme problem çözme ile bağlantılı olmakla birlikte eleştirel düşünme ile de yakın bir ilişki içerisindedir. Eleştirel düşünme de yaratıcı düşünmeye benzer olarak imgeleme eleştiriyi birleştirip tek bir düşünce, şema haline getirir (Artut, 2010; Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013).

Kimi insanlar yaratıcı düşüncenin sadece yetişkinlerin bir becerisi olduğunu düşünürler. Yaratıcı düşünce sanatçı, müzisyen, kâşif veya bilim insanlarına özgü bir yeti değildir. Her insanda bulunabilen yaratıcı düşünce küçük çocuklarda da karşımıza çıkmaktadır. Yaratıcı düşünce çocukların günlük hayatında önemli bir yere sahip olmakla birlikte onları gelecekteki günlerine de hazırlayan bir beceridir. 21. Yüzyılın sorunlarından olan sosyal, politik ve ekonomik problemleri aşmak yaratıcı düşünme sayesinde gerçekleşecektir. Ebeveynler veya yetişkinler çocukları, yaratıcı düşüncelerine değer vererek, özgün düşüncelerine fırsatlar sunarak yetiştirdikleri sürece, çocuklar daha refah bir gelecek için ihtiyaç olan becerilere sahip olacaklardır (Aral ve Yıldız Bıçakçı, 2014).

Günümüzde yaratıcı düşünce, çeşitli alanlarda yaygınlığını sürdürmektedir. Bunlar özellikle bilim, eğitim, psikoloji, teknoloji, sanat gibi alanların yanında buluş yapmaya, keşfetmeye, deney yapmaya ve problem çözmeye dayalı alanlardır (Artut, 2010).

Yaratıcı düşüncenin gerektirdiği birtakım koşullar vardır. Bunlardan ilki öncelikle çocukların keşfetme, merak etme, soru sorma gibi davranışlarında özgür olması gerektiğidir.

Yaratıcı düşüncenin gerektirdiği bir başka koşul ise çocuğa devamlı olarak yeni deneyimler, ortamlar veya uğraşlar ile yaşantısını zenginleştirmeye fırsat sağlamaktır. Fakat ‘başarı’ kavramının ön planda olduğu ortamlarda çocuk başarısızlık korkusu duyarak bu fırsatlardan kaçabilir; oyun, etkinlik gibi uğraşlarını azaltarak tekrar edici özellikte, kendini güvende olarak düşündüğü başka ilgi alanlarına yönelebilir. Böylece kendini alışkanlık edindiği, kolayca başarılı olduğu oyun türleri ile sınırlı bırakır. Öğretmenler bu tehlikeyi göz önünde bulundurarak çocukları yeni oyunlara teşvik etmenin yöntemlerini bilmeli, onları rekabet içerisine dahil etmemeli ve olumlu davranışlarını pekiştirmelidir. Özellikle yaratıcı etkinliklerde sonuçtan ziyade süreç değerlendirmesi yapılmalıdır. Çünkü başarı ve yarışın ön planda olduğu ortamda yaratıcı düşünme, yerini özgüven eksikliğine, kaygıya, korkuya, tekrara ve taklitçiliğe bırakır (Ulçay, 1993).

Yaratıcı düşünme sürecinde sorunlara çözüm üretirken kullanılan iki farklı düşünme türü vardır. Bu düşünme türleri; *yakınsak ve ıraksak düşünme*dir. Yakınsak düşünme genel olarak bir probleme, soruna ya da soruya tek bir cevap-çözüm getirir. Daha önceden belirlenmiş, klişeleşmiş ve olağan cevaplara sahiptir. Bu düşünme türü de nitelikli sonuçlara, az da olsa özgün bireşimlere ulaşabilir, ancak yaratıcılığın asıl dayandığı düşünme biçimi ıraksak düşünmedir. ıraksak düşünme problemlere karşı birçok çözüm bulabilmektedir. Sorunları keşfeder, çözüme varmak için hangi aşamalardan geçeceğini, atacağı adımları önceden bilmeden, yeni ve özgün düşünceleri, cevapları ortaya koyar. Bu yüzden ıraksak düşünme, düşünme sürecinde özgürce yol alabilmenin adıdır. Bir çocuğun akvaryumdaki balıkları saymaya çalışıp doğru cevabı bulabilmesi yakınsak düşünmeye örnek olabilir. Bu sorunun tek bir cevabı olduğundan çocukları sınırlı düşünmeye yöneltmektedir. Öte yandan, bir çocuğun akvaryum hakkında aklına gelen her şeyi söylemeye teşvik edilmesi de ıraksak düşünmeye örnek olabilir. Çünkü birçok doğru cevap olduğundan her çocuğun akvaryum hakkında aklına gelen ifadelerin ne olduğu ve ne kadar olduğu öngörülemez. Buna benzer sorular çocukları farklılığa teşvik eder (Artut, 2013; Mayesky, 2011; San, 2004).

Yaratıcılık hem ıraksak düşünceyi hem de yakınsak düşünceyi gerektirmektedir. Her iki düşünme türü de yaratıcılık için değerlidir. Bu nedenle öğretmenler eğitim sürecinde iki farklı düşünme sürecine sahip çocukları birbirleri ile karşılaştırmamalıdır. Çocuklar yaratıcı sürece başlamadan önce birtakım işlerin, nesnelere, olguların bilgisini edinmeleri (yakınsak düşünme) gerekmektedir. Örneğin, okul öncesi dönemdeki bir çocuğun boya fırçasının nasıl tutulacağını ve kullanılacağını öğrenmesi (yakınsak öğrenme) özgün bir resim yapmasının ön

koşuludur. Yaşı biraz daha büyük çocukların ise yaratıcı olabilmek için, sınırları aşmaya ya da değiştirmeye başlamadan önce kuralları öğrenmeleri gerekmektedir. Yakınsak öğrenmeler konusunda eksik olan çocuklar okulda ve akademik anlamda başarı sağlayabilmek için gerekli bilgileri edinemezler. Ancak sadece bu bilgilere ulaşmak yeterli görülmemektedir. Çocuklara yaratıcı süreçler ile ilgilenecekleri, teşvik edici fırsatlar tanınmalıdır (Aral ve Yıldız Bıçakçı, 2014; Mayesky, 2011).

İraksak düşünme sürecini kullanamayan, yaratıcı düşünemeyen çocuklar çoğunlukla geleneksel, sabit-sıradan yolları tercih ederler. Çocukların yaratıcı özelliklerden yoksun olmaları, kendi potansiyellerini keşfedememiş, ortaya çıkaramamış olmalarından da kaynaklanabilmektedir. Bu sorunun temelinde, uyum göstermenin ve yakınsak düşünmenin ön planda ve baskın olduğu ortamlar vardır. İraksak veya yaratıcı düşünceye sahip olan bireyler; belirli önermeleri ve sıradan yolları seçmezler, yeniliklere farklı seçeneklere ilgi duyarlar, sorunlara alternatif çözümler bulabilirler, olaylar ile nesnelere arasında uyumlu ilişkiler kurabilirler, kuralları yıkarak ve sınırları aşarak esnek düşünürler, düşüncelere ayrıntı ekleyerek detaylı düşünürler (Aral ve Yıldız Bıçakçı, 2014; Artut, 2013).

2.5. Yaratıcı Bireyin Özellikleri

Hiçbir insan yaratıcılıktan tamamen yoksun değildir. Bireydeki yaratıcı özelliklerin kendi içinde belli seviyeleri vardır. Çoğu insanın, uygun koşullar sağlandığında yaratıcılığının ortaya çıktığı görülebilir. Bununla birlikte yaratıcılığın derecesi, ortaya çıkışı, devamlılığı ve geliştirilmesi sosyal koşullara göre farklılık göstermektedir (Artut, 2010). Yaratıcı bireyin en önemli özelliğinin 'merak' olduğunu belirten araştırmacıların tanımlamalarına göre yaratıcı bireylerin:

- Hayal kurma,
- Özgürlüğüne düşkün olma,
- Araştırma yapma,
- Seri üretim gücüne sahip olma,
- Sınırların ve bilinenlerin dışına çıkabilme,
- Hata yapmaktan korkmama,
- Risk alabilme,
- Deney yapma,
- Özgün ürünler ortaya koyabilme,
- Şüpheli olma,

- Yeni bakış açıları ve yargılar oluşturma,
- Etkilenen değil etkileyen bir yapıya sahip olma,
- Sabırlı olma,
- Tabu ve dogmalardan uzak olma,
- Olası durumlara uyum sağlayabilme,
- Kendini kanıtlama isteği içerisinde olma,
- Coşkulu olma,
- Sentezci (bireşimci) yargılara varabilme,
- Görünüme ve estetiğe önem verme,
- Farklı ilgi alanlarına sahip olma,
- Buluş yapma,
- Sıra dışı düşünceleri kısa ve öz bir şekilde açıklayabilme,
- İmgelemci düşünebilme,
- Serüvenci düşünme,
- Önsezili olma,
- Başarısızlıklardan sonra da devam etme isteği duyabilme gibi nitelik veya yetilere sahip oldukları söylenebilir (Aktan, 2015; Buyurgan ve Buyurgan, 2012; Dağlıoğlu, 2020; San, 2004).

Dağlıoğlu (2020), yaratıcı bireylerin çeşitli yollarla veya yazılarıyla dünyayı açıkladıklarını ve bu kişilerin kültür değişiminde etkili olduklarından bahsetmiştir. Yaratıcı kişilerin başarılarının, buldukları ülkeyi veya toplumu temsil ettiğini de eklemiştir. Yaratıcılık ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda, yaratıcı kabul edilen bireylerin geçmişteki yaşamları incelendiğinde çoğunlukla; hobilere sahip, bir alanda koleksiyona sahip, tiyatro, müzik, el sanatı gibi sanatsal dallar ile ilgilenen, edebiyat ve dil alanında yetkin, bilimsel bir buluş yapmış, yeni bir ürün meydana getirmiş bireyler oldukları tespit edilmiştir (Dağlıoğlu, 2020).

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıkları bazı davranışları ile gözlemlenebilir. Bunlar; hayal kurma, çok soru sorma, farklı yollar ile problem çözme, düşünceleri ve davranışları sorgulama, yeni düşünceler üretme, bir şey yaparken çeşitli yöntemler deneme, sınırlardan hoşlanmama, keşfetmeye meraklı olma, oyuncaklarını veya nesnelere dönüştürerek başka şekilde kullanma, malzemeleri parçalama ve farklı ürünler meydana getirme gibi

davranışlardır. Daha büyük çocuklarda ise yaratıcılık, orijinal ürünler veya orijinal çözümler ile kendini gösterir. Onlar için yaratıcılık fikir üretmekten daha fazlasını, ürünlerin yaratılmasını içermektedir (Mayesky, 2011; Yıldız Bıçakçı, 2014).

2.6.Yaratıcılığı Etkileyen Etmenler

2.6.1. Kalıtım ve Çevre

Yaratıcılık kalıtım ile doğuştan gelen bir potansiyel olmakla birlikte, kişinin yaratıcılığı çocukluk dönemlerinde, yaşadığı olaylar, durumlar, kişiler ile ilgili soru sorması, çevresi ile kendi duygu ve düşünceleri arasında ilişki kurması ile ortaya çıkar ve çevresel etmenler ile gelişir. Çevre; kişiler, ortamlar, eşyalar, nesnelere ve yaşantılardan oluşur. Her yaratıcı davranışın bir kaynağı vardır. Çocukların da yaratıcı davranışlar sergileyebilmeleri için ilham alacakları bir çevre ya da esinlenecekleri yaşantılara gereksinimleri vardır. Çevre ile etkileşimde bulunmanın sıklığı arttıkça yaratıcı etkinlikler ve düşünceler de çoğalmaktadır (Artut, 2010; Yıldız Bıçakçı, 2014).

Olumsuz çevre şartları çocukların yaratıcılıklarının gelişmesine engel olmaktadır. Bunlardan bazıları; baskı, yönlendirme gibi çocuğa gösterilen kısıtlayıcı davranışlardır. Böyle davranışlara maruz kalan bir çocuğun, resimlerinde olumsuz yaşantısının etkisinin görülmesi örnek olarak verilebilir. Bastırılmış, düşüncelerini özgürce ifade edemeyen, sıra dışı fikirlere kapatılmış olan çocuklar, bulutları mora, çimleri maviye boyama özgürlüğünü gösteremeyecektir (Yolcu, 2004).

2.6.2. Yaratıcılık ve Zekâ

Yaratıcılık sadece belli başlı alanlara özgü bir kavram değildir. İnsan zekâsının aktif olduğu her etkinlikte, çabada yaratıcılık olasıdır. ‘Yaratıcı’ özelliği; ürünlere, fikirlere, çözüm yollarına ait olduğu gibi aynı zamanda zekânın doğurduğu bir üründür. Bir bölümü kazanılmış bilgileri, hafızayı kapsayan zekânın, bir bölümü de insan yaşamının devam etmesinde büyük bir öneme sahip olan düşünme, problem çözme, cevap bulma, keşfetme, plan yapma, olaylar-nesnelere arasında ilişki kurma gibi yetenekleri kapsar. Kısaca zekâ; var olan bilgileri kullanabilme ve çeşitli durumlara uyarılma becerisidir (Artut, 2013; San, 2004). Zekânın, yakınsak düşünme aracılığıyla doğruluğu önceden belirlenmiş cevaplara götürdüğü kabul edilirse, yaratıcı zekanın var olan bilgileri yetersiz görerek seçici olduğu, farklı, özgün, disiplinler arası yanıtlara götürdüğü yani ıraksak düşünmeyi kullandığı söylenebilir. Çünkü

yaratıcılık, bilgiler ve yaşantılar ile yeni bağlantılar kurarak sorunlara özgün çözümler getirir (San, 2004).

Ortalama zekâ düzeyine (100 puana yakın bir IQ) sahip her birey yaratıcı bir ürün meydana getirebilir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012; Yıldız Bıçakçı, 2014). İnsanlar çoğunlukla yaratıcı özelliklerin yüksek zekâ seviyesi gerektirdiğini düşünmektedirler. Bu yanlış bir yargı olmakla birlikte araştırmacılar, doğrudan veya kesin bağlaşımlara varamamışlar, yaratıcılık testlerinden alınan yüksek puanların zekâ testlerinden alınan yüksek puanlar ile ilişkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Zekâ ve yaratıcılık arasında bir ilişki vardır. Zekâ ölçütlerinde kullanılan IQ seviyesinin yüksekliği bir zekâ göstergesi olabilmektedir, ancak bu durum kişinin yaratıcılığının da yüksek seviyede olduğunu garantileyememektedir. Zekâ testlerinde, kalıp bilgiler gerektiren ya da yakınsak, yaratıcı olmayan düşünme eylemini gerektiren sorular mevcuttur. Bundan dolayı bir çocuğun, sorulara doğru cevaplar vererek yüksek puan almış ise normal zekâ düzeyine sahip diğer çocuklardan daha düşük yaratıcılığa sahip olma ihtimali vardır. Araştırmalarda, sınavlarından veya zekâ testlerinden yüksek puan almış bazı öğrencilerin farklı alanlarda özgün, yeni fikirler ortaya çıkaramadıkları görülmüştür. Yaratıcılık için ortalama bir zekâ düzeyi yeterli olduğundan, yüksek yaratıcılık yetisine sahip bir çocuğu tespit etmekte zekâ testleri kullanılırken bu bilgi değerlendirmeye dahil edilmelidir (Artut, 2013; San, 2004; Yıldız Bıçakçı, 2014).

2.6.3. Yaratıcılık ve Aile

Araştırmacılar yaratıcılığı etkileyen etmenlerden birinin de aile olduğunu tespit etmişlerdir. Ekonomik durumu yeterli ve demokratik olan ailelerin çocuklarının, diğer ailelerin çocuklarına oranla yaratıcı özellikleri daha yüksek olmaktadır. Çünkü yaratıcı faaliyetlerin ve ortamların oluşturulması, geliştirilmesi, teşvik edilmesi aile tarafından yapılmaktadır (Artut, 2010).

Okul öncesi dönemde çocuklar oldukça meraklı, açık ve yaratıcı olmaya eğilimlidir. Birçok ebeveyn çocuklarının kendilerine uyum sağlamasını istemektedirler. Çocuklar yetişkinlerin baskıları arttıkça, dış dünyaya kapalı bir şekilde büyürler. Herhangi bir şeye ilgi duymaktan, merak etmekten, yaratıcı olmaktan zevk almazlar ve uzak kalırlar. Bu gibi durumları önlemek için aileler öncelikle yaratıcılık teriminin anlamını ve yaratıcılığı teşvik etmenin yollarını öğrenmeleri gerekmektedir (Mayesky, 2011).

Tüm gelişim alanlarında olduğu gibi yaratıcılık gelişiminde de önemli rol oynayan aileler, çocuklarının;

- Üzerinde dayatmacı olmayan,
- Davranışları ya da yaptıkları şeyler konusunda aşırı beklenti içinde olmayan,
- Sorularına geçiştirmeden, sıkılmadan, onların anlayabilecekleri şekilde doğru cevaplar veren,
- Akranları ile bir arada bulunmasına fırsatlar veren,
- Vakti gelince okul öncesi eğitimi almalarını sağlayan,
- Sorun yaşadığı durumlarda yönlendirici, baskıcı olmayan,
- Düşüncelerine veya ortaya çıkardıkları herhangi bir ürüne olumsuz dönütte bulunmayan ve çocuklarına yakın ilgi gösteren bir ebeveyn modeli geliştirmelidirler (Artut, 2010; Turla, 2004).

Aşırı koruyucu aile tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının yaratıcı olma şansları düşüktür. Çocuğunun gereksinim duyduğu anda istemesine bile fırsat vermeden tüm ihtiyaçlarını karşılayan, bir ürün oluşturma sırasında ne yapması gerektiğini söyleyen aileler kendilerine bağımlı, seçimlerini tek başına yapamayan, özgüvensiz ve yaratıcı faaliyetlerden zevk almayan çocuklar yetiştirirler (Artut, 2010; Yolcu, 2004).

Aşırı hoşgörülü-izin verici aile türlerinde de olumlu bir yönde yaratıcılık gelişiminden söz edilemez. Çocuklar tümüyle özgür ve serbest bırakıldıklarında, çevrede hiçbir sınırlayıcı etmen ve kural olmadığı için sadece zevk veren, emeksiz uğraşlara yönelerek son yılların sorunu haline gelen dijital oyunlar, televizyon, bilgisayar gibi teknolojik araçlar ile fazla vakit harcayabilmektedirler. Bundan dolayı tüm isteklerini koşulsuz kabul eden ve yerine getiren, hatalı davranışlarını her zaman hoş gören aile modeline sahip çocukların yaratıcılığı ve gelişim süreci sekteye uğrayabilir. Tüm bunlara bakıldığında demokratik anne baba tutumunun diğer tutumlara göre en uygunu olduğu söylenebilir. Çocuğun tüm gelişim alanlarında olduğu gibi yaratıcılık gelişiminde de büyük öneme sahiptir ve gereklidir (Aktan, 2015).

2.6.4. Yaratıcılık ve Eğitim

Yaratıcı özellikler ve yetenekler, belirli seviyelerde her bireyde bulunan, insanların yaşamlarını, geleceğini etkileyen, toplumu geliştiren ve değiştiren, yaşam boyunca varlığının

korunması ve geliştirilmesi gereken önemli eğitsel bir alandır. Yaratıcılık, eğitim ile doğrudan ilişkisi olan bir olgudur. Özellikle okul öncesi dönemde eğitim ortamı, öğretmen ve program çocukta yaratıcılık gelişiminde yadsınamaz bir öneme sahiptir (Artut, 2010; Çelebi Öncü, 2012; Turla, 2004).

Yaratıcı düşünce ve özellikler konusunda eksik olan geleneksel eğitim-öğretim sistemleri; genellikle yakınsak düşünüş biçimlerini kullanmakta, ıraksak düşünceye yer vermemekte ve yaratıcı yetileri köreltmektedir. Özellikle formal eğitimde olmak üzere bazı okullar halen geleneksel öğretim sistemini kullanmaktadır. Bu okullar akademik çalışmalara daha çok önem vererek yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi geri plana atan bir uygulamaya sahiptirler. Çoğunlukla tüm akademik sınavlar yakınsak düşünceyi ölçme özelliğine göre hazırlanmakta, bilgiler kalıplaşmış bir şekilde verilmekte ve bilgilerin yaparak-yaşayarak değil ezbere kazanılmasını sağlamaktadır. Bu durum Türkiye’de üniversiteye giriş sınavlarında kullanılan testlerde bile devam etmektedir. Bu nedenle günümüzde geleneksel eğitim, çağdaş eğitim yöntemlerince onaylanmayan, kabul görmeyen bir eğitim modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaratıcılığın geliştirilmesine önem veren çağdaş eğitim modellerinde ise öğretmenler öğretici değil, rehber ve lider konumundadır. Etkin öğrenme yöntemlerini kullanarak öğrenci merkezli bir eğitim anlayışına sahiptirler (Artut, 2010; San, 2004).

Çocuklara yaratıcılıklarını destekleyici her türlü fırsat ve ortam sağlanmalıdır. Çünkü tüm çocukların ilgi görme ve belli yeteneklere sahip olma hakları bulunmaktadır (Artut, 2010). Geleneksel eğitimde kullanılan bilgi depolaması çocuğu geçmişe hazırlar ancak olması gereken, gelecekteki sorunlarla ilgilenip yaratıcı bir şekilde uğraşıp gelenekselin dışındaki kavramlarla düşünebilecek bilgileri kazandırmaktır (San, 2004).

Devamlı olarak değişip gelişen dünyada, belirli kalıp bilgiler ve sınırlar içerisinde düşünerek çağa ayak uydurabilmek mümkün değildir. Neredeyse her an yeni düşünceler ve kategoriler geliştirilmektedir. Bu sonsuz serüvende bilgiler ile baş edebilmek için kişinin, farklı bilgiler içerisindeki bağlantıları keşfedecek, bağımsız düşünebilecek, doğru sorular soracak, sınırların ve kalıpların kalıcı olmadığını görebilecek, ıraksak ve eleştirel düşünecek, disiplinler arası konulara yönelecek şekilde eğitim görmesi gerekmektedir (San, 2004).

Yaratıcılığın geliştirilmesine destek veren bir eğitim sisteminde öğretmenin öğretimde kullanacağı yöntem ve teknikleri çocuğun gelişimine ve doğasına uygun olmalıdır. Öğretmen

her zaman çocukları en yüksek seviyelere çıkarmayı amaç edinmelidir. Özellikle yaratıcılığın gelişimi için okul öncesi eğitiminde odak noktası orijinal fikirlerin üretilmesi ve geliştirilmesi olmalıdır. Yaratıcılığı teşvik eden sanat ve müzik etkinliklerine zaman ayrılmalıdır. Bunların yanında eğitim aile katılımı ile yürütülmeli, daha yaratıcı, ileri görüşlü, özgün düşüncelere sahip, bağımsız, çevresine liderlik yapabilen, özerk bireyler yetiştirmeye çalışılmalıdır (Çelebi Öncü, 2012; Mayesky, 2011; Turla, 2004).

2.6.5. Yaratıcılık ve Yaş

Yapılan bazı araştırmalar, yaratıcılığı etkileyen etmenlerden yaş değişkeni yaş arttıkça yaratıcılık becerilerinin de arttığını göstermektedir (Carlson vd., 2002; Carlson & Moses, 2001; Carlson & Wang; 2007; Chae, 2003; Chan & Zhao, 2010; Karadayı, 2018; Lee, 2005; Liao, 2005; Yıldız Çiçekler, 2016). Bazı araştırmalarda ise yaratıcılığın yaş değişkeninden etkilenmediği görülmüştür. Çeliköz (2017), 376 çocuk ile 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerini incelemek ve farklı değişkenlerle yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla yaptığı bir çalışmada yaş, cinsiyet ve kardeş sayısının çocukların yaratıcılık düzeylerinin etkilenmediği; ekonomik düzey, annenin çalışıyor olması, babasının mesleği ve annenin eğitim durumu gibi değişkenlerin yaratıcılık düzeylerini etkilediği görülmüştür.

2.6.6. Yaratıcılık ve Cinsiyet

Toplum tarafından kız ve erkek çocuklarının cinsiyet rollerine maruz bırakılması, çocukları belli kalıp davranışlara yöneltmektedir. Yaratıcı faaliyetlerin ve düşüncenin cinsiyetlere atfedilen bu rolleri aşması gerekir. Çocukları bu roller içerisine hapsedmek, zorlamak, onların sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmelerine engel olmaktadır. Erkek ve kızları ayrı ayrı ele alıp onları aktif, bağımsız, kaba veya pasif, bağımlı, kibar diye etiketlemek, çocuklara yapılan bir kötülüktür. Bu basmakalıp roller çocuklara dayatıldığı sürece kız ve erkek çocukları hür iradeleriyle büyüüp gelişemeyeceklerdir (Yıldız Bıçakçı, 2014).

Yaratıcılığın cinsiyet değişkeninden etkilenmesi konusunda kesin bir yargıya varılması mümkün değildir. Bazı araştırmalar farklı kültürlerdeki kadın ve erkeğe yüklenen rollere bağlı olarak yaratıcılığın cinsiyetlere göre farklılık yaratabileceğini göstermiştir. Türkiye'de büyük şehirlerdeki araştırmalarda genellikle cinsiyet açısından farklılıklara rastlanmamıştır (Gizir, Ergen ve Köksal Akyol, 2012; Önem, 2011; Yaşar ve Aral, 2010; Zeytun, 2010).

2.7.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yıldız Çiçekler ve Aral (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile çocukların yaratıcılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Konya ilinde anaokulu, ilkokul ve ortaokula devam eden okul öncesi öğretmenleri ve normal gelişim gösteren çocuklar ile yürütülmüştür. Genel tarama modeli kullanılan çalışmada öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğiliminin alt boyutları olan sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretme, öğretme sorumluluğu ve bilimsellik, sorgulayıcı, ileri görüşlü ve samimi olma, mesleğe bakış puanlarının önemli ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimi alt boyutları olan sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretme, öğretme sorumluluğu ve bilimsellik, sorgulayıcı, ileri görüşlü ve samimi olma, mesleğe bakış puanlarının mesleki kıdeme göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile çocukların yaratıcılıkları arasındaki ilişki incelendiğinde, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretme, öğretme sorumluluğu ile bilimsellik, ileri görüşlü ve samimi olma, mesleğe genel bakış arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Karaca, Uzun, Metin ve Aral (2020) tarafından, çocukların yaratıcı motor becerileri ile ilişkili faktörlerin araştırılması amacıyla gerçekleştirilen çalışmada Afyonkarahisar'da anaokuluna veya anaokuluna devam eden 233 normal gelişim gösteren çocuk rastgele örnekleme yoluyla seçilmiştir. Çocukların demografik özelliklerini toplamak için “Genel Bilgi Formu” ve çocukların yaratıcı motor beceri düzeylerini değerlendirmek için “Yaratıcı Düşünme ve Hareket Etme Testi” uygulanmıştır. Çocukların ve ailelerin demografik özellikleri frekans ve yüzde değerleri ile analiz edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin yaratıcılığı yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar, TCAM'ın alt boyutlarından akıcılık alt boyutunu en iyi anne yaşı ve mesleği, yenilik alt boyutunu en iyi anne mesleği yordadığını göstermiştir. Çocukların yaratıcı motor-hayal gücü alt boyutu ile ilgili olarak, çocukların cinsiyeti veya yaşı, ebeveynlerin yaşı, eğitimi veya mesleği anlamlı bir yordayıcı olmamıştır.

Bilge (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, erken çocukluk döneminde medya araç kullanımının ve ebeveyn tutumunun önemli olduğu ve bu tutumun sosyo-

demografik bağlamla nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu göstermek amaçlanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak ebeveyn tutum ölçeği ve erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçekleri kullanılmıştır. 312 ebeveyn ile gerçekleştirilen bu çalışmada verilerin analizi Bağımsız İki Örneklem t Testi, Tekyönlü Varyans Analizi ve Pearson Korelasyon Analizleri ile yapılmıştır. Analizlerin sonucunda, kullanılan ölçeklerle ebeveynlerin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi gibi sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kullanılan ölçeklerin bireylerin yaşına, eğitim seviyesine, mesleklerine ve evlerindeki teknolojik aletlere göre değişim gösterdiği saptanmıştır. Bunun yanında ebeveyn tutumlarının, erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeğinin alt boyutlarıyla önemli ölçüde ilişkisinin olduğu görülmüştür. Ebeveyn tutum ölçeği ve erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçekleri hem birbirleriyle hem de ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile önemli ölçüde ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Utuş (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ebeveynlerin dijital oyun rehberlik stratejileri ile dijital oyunların okul öncesi dönem çocuklarına etkisi incelenmiştir. Çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Malatya ve Hakkâri il merkezlerindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel bağımsız anaokulları ve ilkokula bağlı ana sınıflarındaki basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 3-7 yaş çocukların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Çalışmada sonuçları doğrultusunda serbest ebeveyn rehberlik stratejisi ile gün içinde çocuğun dijital teknoloji araçlarıyla geçirdiği süre arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bunun yanında aktif ve teknik ebeveyn rehberlik stratejisi ile çocuklara dijital teknolojiyi öğrenme ve eğlence gerekçeleriyle vermenin ilişkili olduğu, serbest ve dijitale yönlendiren ebeveyn rehberlik stratejisinin ise oyalama, ödül, iletişim ve yemek yedirme gerekçeleriyle vermeye ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Karlıdağ (2018)'ın Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarındaki okul öncesi eğitim ortamlarının sahip olduğu kalite düzeyinin çocukların yaratıcılığına olan etkisini belirlemek amacı ile gerçekleştirdiği çalışmada, veri toplama aracı olarak Okul Öncesi Eğitim Ortamı Değerlendirme Ölçeği (ECERS) ve Yaratıcı Davranış Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırma 2015-2016 eğitim yılında Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında eğitim görmekte olan 5-6 yaş okul öncesi dönem çocukları ile yürütülmüştür. Çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 6 bağımsız anaokulunda bulunan 6 okul öncesi eğitim sınıfı ve bu sınıflardaki 117 çocuk örnekleme alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okula ilişkin toplam kalite düzeyi değişkeninin; okul öncesi dönem çocuklarının esneklik,

akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme alt boyutlarındaki yaratıcı davranışlarını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Bunun yanında sosyo-ekonomik düzeyin de çocukların yaratıcı davranışlarını etkilediği tespit edilmiştir. Çocukların okula devam sürelerinin ise yaratıcı davranışlarına istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Gong, Zhang ve Tsang (2020) tarafından, okul öncesi dönem çocuklarının müze ziyaretlerinin ve eğitim ortamı faktörlerinin yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışma Çin'in Pekin şehrinde yürütülmüştür. Çalışmada deneysel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde çocuklar bir yıl süre ile (Eylül 2017- Temmuz 2018) bir çocuk müzesini düzenli olarak ziyaret etmişlerdir. Deneysel çalışmanın verileri Torrance'ın Yaratıcı Eylem ve Hareket Halinde Düşünme (TCAM) testi ile toplanmıştır. Analizler sonucunda elde edilen sonuçlara göre çocuk müzesini ziyaret etmenin yaratıcılığın alt boyutlarından olan özgünlük ve akıcılığı büyük ölçüde etkilediği görülmüştür. Ayrıca okul öncesi eğitime devam etme, bilim müzelerine ziyaret sıklığı ve ebeveynlerin hoşgörü derecesi gibi aile eğitim ortamı faktörlerinin de yaratıcılığı olumlu etkilediği bulunmuştur. Çocukların cinsiyeti, ailenin coğrafi konumu gibi kişisel özelliklerin de çocukların yaratıcılığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bagherpour ve Shamshiri (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı amacı, “Ban Ben Bon” olarak adlandırılan eğitim yönteminin okul öncesi çocukların dil öğrenimi ve yaratıcılığı üzerindeki etkinliğini incelemektir. Araştırma yarı deneysel bir çalışmadır ve istatistiksel popülasyonu İran'ın Şiraz kentindeki anaokullarında okuyan 198 çocuğu içermektedir. Örneklem grubu rastgele seçilen 30 okul öncesi çocuktan oluşmaktadır. Araştırma aracı, okul öncesi çocuklarında okuma becerisini ölçmeye yönelik 11 soru içeren Torrance yaratıcı düşünme testi ve fonksiyon testini içermektedir. Gülistan kasabesindeki beş anaokulundan rastgele altı çocuk seçilmiştir. Çalışmada çocuklardan fonksiyon testi sorularını yanıtlamaları istenmiş ve çocukların eğitiminde Ban Ben Bon'un eğitim yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, Ban Ben Bon eğitim yönteminin dil öğrenme ve okuma üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu, ancak okul öncesi çocukların yaratıcılığı üzerinde önemsiz bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. İstatistiksel analiz ve hipotez testlerine dayanarak, esneklik, yenilik, genişleme ve akışkanlık dahil olmak üzere yaratıcılığın dört unsuru arasında yöntemin yenilik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Jankowska ve Gralewski (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, yapıcı ebeveynlik tutumlarının boyutları (yani ebeveyn kabulü ve özerklik verilmesi), ebeveyn çocuk ilişkilerinde yaratıcılık ikliminin faktörleri (yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme, sıra dışı olmaya teşvik etme, yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi, hayal kurmaya teşvik etme) ve ebeveynlerin görsel zihinsel imgeleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 6-12 yaş arası çocuğu olan 313 ebeveyn katılmıştır. Sonuçlar, (a) yapıcı ebeveynlik tutumlarının ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaratıcılık ikliminin dört faktöründen üçü ile pozitif olarak ilişkili olduğunu göstermiştir, yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme, yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi ve hayal kurmaya teşvik etme ebeveyn-çocuk ilişkisinde; (b) ebeveynlerin zihinsel imgelemenin canlılık düzeyi, hem ebeveynin çocuğu kabul etmesi hem de özerklik desteği ile ebeveyn-çocuk ilişkisinde yaratıcılık ikliminin bileşenleri ile pozitif olarak ilişkili bulunmuştur; (c) anneler, bir çocuğu kabul etme konusunda babalardan önemli ölçüde daha yüksek puan almıştır; (d) Ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yapıcı ebeveynlik tutumlarının boyutları ile yaratıcılık iklimi faktörleri arasındaki ilişkilerde ebeveynlerin cinsiyeti önemli bir rol oynamıştır.

Pugsley ve Acar (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ev ortamı ve ebeveyn faktörlerinin çocukların yaratıcılık özelliklerinin üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada ebeveynlerin yaratıcılığa karşı tutum ve değerleri, yaratıcı ev ortamı ve düşünceli (önem veren) ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin yaratıcı ve sosyal olarak kabul edilebilir özelliklere yönelik algılarının ilişkisi araştırma konusu olarak belirlenmiştir. 1324 ebeveyn (çoğunlukla anneler) toplanan verilerin analizi, ebeveynlerin sosyal olarak kabul edilebilir özelliklerden ziyade yaratıcılık özelliklerini daha fazla etkilediğini göstermiştir. En önemlisi, ebeveynlerin yaratıcılığa ve yaratıcı ev ortamına yönelik tutumları ve değerleri, yaratıcılık özelliklerinin desteklenmesi ile anlamlı ve pozitif bir şekilde ilişkiliyken, düşünceli (önem veren) ebeveynlik, çocuklarda sosyal olarak kabul edilebilir özelliklerin desteklenmesi ile anlamlı ve olumsuz bir şekilde ilişkili olarak bulunmuştur. Bu bulgular, yaratıcılığa değer veren ve yaratıcı bir ortam oluşturan ebeveynlerin çocukların yaratıcılığını destekleme etkisinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bulgular, yaratıcılık bilincini geliştiren eğitim programlarına yansımaları açısından önemlidir.

Behnamnia, Kamsin ve İsmail (2020) tarafından yapılan çalışmanın temel amacı, Dijital Oyun Temelli Öğrenme (DGBL) uygulama teknolojilerinin (tabletler ve akıllı telefonlar) 3-6 yaş okul öncesi çocuklarının yaratıcılık becerilerini geliştirip geliştirmedeğini

araştırmaktır. Bu nedenle, yazar son on yılda yapılan çalışmaları düzenli olarak gözden geçirmiş ve sadece 20'sinin konuyla daha alakalı olduğu dřndėđ 67 makale bulmuştur. Bulgulara dayanarak yazar, yaratıcılığı ve öğrenmeyi geliştirmek için PRISMA'nın DGBL teknolojisinin özellikleri üzerine yapılan çalışmaların ilke analizini kullanmıştır. Bu sınıflandırmada mevcut çalışmaların amaçları, teknoloji kullanımının (tabletler, akıllı telefonlar) ocukların yaratıcılığına etkisi, DDBL uygulamalarında yaratıcılık teorileri, yaratıcılığı değerlendirme yöntemleri olmak üzere dört alana odaklanılmıştır. (DGBL) ğrencilerin yaratıcı beceriler ve eleştirel düşünme, bilgi aktarımı, dijital deneyimde beceri edinme ve öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirme yeteneklerini potansiyel olarak etkileyebilmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, DGBL kullanımının çocukların yaratıcı düşüncesini güçlendirmede aktif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden *genel tarama modeli* kullanılacaktır. Genel tarama modeli, var olan durumu olduğu gibi betimlemek için çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü veya ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2016). Çalışma genel tarama modellerinden *ilişkisel tarama yöntemi* ile yürütülmüştür. Birden çok değişkenin olduğu, değişkenler arasındaki ilişkiler ile bağlantıların incelendiği araştırmalara ilişkisel araştırma adı verilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020; Tuncer, 2020).

2021 Bahar:	Tez önerisi hazırlandı.
2021 Bahar:	Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin yurtdışından kullanım izinleri alındı.
2021 Bahar:	Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin geçerlik-güvenirliliği için çeviriler yapıldı.
2021 Bahar:	Ölçekler uzman görüşlerine sunuldu ve görüşler doğrultusunda revize edildi.
2021 Bahar:	Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin pilot çalışması gerçekleştirildi.
2021 Bahar:	Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin pilot çalışması gerçekleştirildi.
2022 Güz:	Etik kurul izni alındı.
2022 Güz:	Okul yöneticileriyle görüşülerek uygulama hakkında bilgi verildi.
2022 Güz:	Ebeveynlere, Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği örneklem gruplarına uygulandı.
2022 Güz:	Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik analizleri gerçekleştirildi.
2022 Bahar:	Ölçekler arasındaki ilişkinin incelenmesi için değerlendirme araçları ebeveynlere uygulandı.
2022 Bahar:	Uygulamalardan elde edilen verilerin analizleri gerçekleştirilerek tez tamamlandı.

Şekil 1: Çalışma akışı

3.2. Araştırmanın Çalışma Grupları

3.2.1. Çalışma Grubu I

Çalışma Grubu-I'i 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasında bulunan ve *basit tesadüfi örnekleme yöntemi* ile belirlenen 400 çocuğun ebeveyni oluşturmaktadır. Araştırmalarda, örneklem belirlenirken çalışılacak olan konunun içeriğine uygun olan tüm nesnelere, kişilere, öğelerin seçilme olasılığının eşit durumda olması basit tesadüfi örneklem olarak adlandırılır (Korkmaz, 2020). Çalışma Grubu-I ile “*Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi*”nin geçerlik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubu I'de Bulunan 48-72 Aylık Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişken	Kategori	n	%
Yaşı	4 yaş	91	%22.8
	5 yaş	144	%36.0
	6 yaş	165	%41.3
Cinsiyeti	Kız	199	%49.8
	Erkek	201	%50.2
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	113	%28.2
	2 çocuk	157	%39.3
	3 çocuk	76	%19.0
	4 çocuk ve fazlası	54	%13.5

Tablo 1'e göre araştırmaya dâhil olan ebeveynlerin çocuklarının 91 (%22.8)'inin 4 yaşında, 144 (%36.0)'ünün 5 yaşında, 165 (% 41.3)'inin 6 yaşında olduğu görülmektedir. Çocukların 199 (%49.8)'u kız, 201 (% 50.2)'i erkektir. Ebeveynlerin 113 (%28.2)'ü tek çocuğa, 157 (%39.3)'si 2 çocuğa, 76 (%19.0)'sı 3 çocuğa sahipken 54 (%13.5)'ü 4 ve daha fazla çocuğa sahiptir.

Tablo 2. Çalışma Grubu I'i Oluşturan Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişken	Kategori	n	%
Anne Yaşı	21-25	47	%11.8

	26-30	105	%26.3
	31-35	122	%30.5
	36-40	81	%20.3
	41-45	38	%9.5
	46 ve üzeri	7	%1.8
Baba Yaşı	21-25	9	%2.3
	26-30	68	%17.0
	31-35	121	%30.3
	36-40	114	%28.5
	41-45	53	%13.3
	46 ve üzeri	35	%8.8
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	64	%16.0
	Ortaokul	49	%12.3
	Lise	80	%20.0
	Üniversite ve üzeri	195	%48.0
	Okuryazar değil	12	%3.0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	54	%13.5
	Ortaokul	45	%11.3
	Lise	107	%26.8
	Üniversite ve üzeri	189	%47.3
	Okuryazar değil	5	%1.3
Aile Yapısı	Çekirdek aile	335	%83.8
	Geniş aile	65	%16.3
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	157	%39.3
	Çalışmıyor	243	%60.8

Tablo 2'ye göre araştırmaya dahil olan ebeveynlerden annelerin yaş aralığı incelendiğinde 47 (%11.8)'sinin 21-25 yaş, 105 (%26.3)'inin 26-30 yaş, 122 (%30.5)'sinin 31-35 yaş, 81 (%20.3)'inin 36-40 yaş, 38 (%9.5)'inin 41-45 yaş aralığına sahip olduğu görülürken 7 (%1.8)'sinin 46 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Babaların yaş aralığı incelendiğinde 9 (%2.3)'unun 21-25 yaş, 68 (%17.0)'inin 26-30 yaş, 121 (%30.3)'inin 31-35 yaş, 114 (%28.5)'ünün 36-40 yaş, 53 (%13.3)'ünün 41-45 yaş aralığında, 35 (%8.8)'inin ise 46 yaş ve üstünde olduğuna ulaşılmıştır. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında 64

(%16.0)'ünün ilkokul mezunu, 49 (%12.3)'unun ortaokul mezunu, 80 (%20.0)'inin lise mezunu olduğu, 195 (%48.0)'inin üniversite ve üzerinden mezun olduğu, 12 (%3.0)'sinin okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Babaların eğitim durumlarına bakıldığında 54 (%13.5)'ünün ilkokul mezunu, 45 (%11.3)'inin ortaokul mezunu, 107 (%26.8)'sinin lise mezunu olduğu, 189 (%47.3)'unun üniversite ve üzerinden mezun olduğu, 5 (%1.3)'inin okuryazar olmadığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin aile yapıları ve annelerin çalışma durumları incelendiğinde 335 (%83.8)'inin çekirdek aile, 65 (%16.3)'inin geniş aile olduğu; 157 (%39.3) annenin çalıştığı, 243 (%60.8) annenin çalışmadığı görülmektedir.

3.2.2. Çalışma Grubu II

Çalışma Grubu-II'yi 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasında bulunan ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 400 çocuğun ebeveyni oluşturmaktadır. Çalışma Grubu-II ile “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*”nin geçerlik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubu II'de Bulunan 48-72 Aylık Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişken	Kategori	n	%
Yaşı	4 yaş	91	%22.8
	5 yaş	144	%36.0
	6 yaş	165	%41.3
Cinsiyeti	Kız	199	%49.8
	Erkek	201	%50.2
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	113	%28.2
	2 çocuk	157	%39.3
	3 çocuk	76	%19.0
	4 çocuk ve fazlası	54	%13.5

Tablo 3'e göre araştırmaya dahil olan ebeveynlerin çocuklarının 91 (%22.8)'inin 4 yaşında, 144 (%36.0)'ünün 5 yaşında, 165 (%41.3)'inin 6 yaşında olduğu görülmektedir. Çocukların 199 (%49.8)'u kız, 201 (%50.2)'i erkektir. Ebeveynlerin 113 (%28.2)'ü tek çocuğa, 157 (%39.3)'si 2 çocuğa, 76 (%19.0)'sı 3 çocuğa sahipken 54 (%13.5)'ü 4 ve daha fazla çocuğa sahiptir.

Tablo 4. Çalışma Grubu II'yi Oluşturan Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişken	Kategori	n	%
Anne Yaşı	21-25	47	%11.8
	26-30	105	%26.3
	31-35	122	%30.5
	36-40	81	%20.3
	41-45	38	%9.5
	46 ve üzeri	7	%1.8
Baba Yaşı	21-25	9	%2.3
	26-30	68	%17.0
	31-35	121	%30.3
	36-40	114	%28.5
	41-45	53	%13.3
	46 ve üzeri	35	%8.8
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	64	%16.0
	Ortaokul	49	%12.3
	Lise	80	%20.0
	Üniversite ve üzeri	195	%48.0
	Okuryazar değil	12	%3.0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	54	%13.5
	Ortaokul	45	%11.3
	Lise	107	%26.8
	Üniversite ve üzeri	189	%47.3
	Okuryazar değil	5	%1.3
Aile Yapısı	Çekirdek aile	335	%83.8
	Geniş aile	65	%16.3
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	157	%39.3
	Çalışmıyor	243	%60.8

Tablo 4'e göre araştırmaya dahil olan ebeveynlerden annelerin yaş aralığı incelendiğinde 47 (%11.8)'sinin 21-25 yaş, 105 (%26.3)'inin 26-30 yaş, 122 (%30.5)'sinin 31-35 yaş, 81 (%20.3)'inin 36-40 yaş, 38 (%9.5)'inin 41-45 yaş aralığına sahip olduğu

görülürken 7 (%1.8)'sinin 46 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Babaların yaş aralığı incelendiğinde 9 (%2.3)'unun 21-25 yaş, 68 (%17.0)'inin 26-30 yaş, 121 (%30.3)'inin 31-35 yaş, 114 (%28.5)'ünün 36-40 yaş, 53 (%13.3)'ünün 41-45 yaş aralığında, 35 (%8.8)'inin ise 46 yaş ve üstünde olduğuna ulaşılmıştır. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında 64 (%16.0)'ünün ilkokul mezunu, 49 (%12.3)'unun ortaokul mezunu, 80 (%20.0)'inin lise mezunu olduğu, 195 (%48.0)'inin üniversite ve üzerinden mezun olduğu, 12 (%3.0)'ünün okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Babaların eğitim durumlarına bakıldığında 54 (%13.5)'ünün ilkokul mezunu, 45 (%11.3)'inin ortaokul mezunu, 107 (%26.8)'inin lise mezunu olduğu, 189 (%47.3)'unun üniversite ve üzerinden mezun olduğu, 5 (%1.3)'inin okuryazar olmadığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin aile yapıları ve annelerin çalışma durumları incelendiğinde 335 (%83.8)'inin çekirdek aile, 65 (%16.3)'inin geniş aile olduğu; 157 (%39.3) annenin çalıştığı, 243 (%60.8) annenin çalışmadığı görülmektedir.

3.2.3. Çalışma Grubu III

Çalışma Grubu-III ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasında bulunan ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 370 çocuğun ebeveyni oluşturmaktadır.

Tablo 5. Çalışma Grubu III'te Bulunan 48-72 Aylık Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişken	Kategori	n	%
Yaşı	4	73	%19.7
	5	106	%28.6
	6	191	%51.6
Cinsiyeti	Kız	176	%47.6
	Erkek	194	%52.4
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	76	%20.5
	2 çocuk	101	%27.3
	3 çocuk	105	%28.4
	4 çocuk ve fazlası	88	%23.8

Tablo 5'e göre araştırmaya dahil edilen çocukların 73 (%19.7)'ü 4 yaşında, 106 (%28.6)'sı 5 yaşında, 191 (%51.6)'i 6 yaşındadır. Çocukların 176 (%47.6)'sı kız, 194 (%52.4)'ü erkektir. Ebeveynlerin çocuk sayılarına bakıldığında 76 (%20.5)'sının tek çocuğa, 101 (%27.3)'inin 2 çocuğa, 105 (%28.4)'inin 3 çocuğa, 88 (%23.8)'inin 4 çocuk ve fazlasına sahip olduğu görölmektedir.

Tablo 6. Çalışma Grubu III'ü Oluşturan Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişken	Kategori	n	%
Anne Yaşı	21-30	156	%42.2
	31-35	106	%28.6
	36 ve üzeri	108	%29.2
Baba Yaşı	21-30	93	%25.1
	31-35	105	%28.4
	36 ve üzeri	172	%46.5
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	77	%20.8
	Ortaokul	77	%20.8
	Lise	89	%24.1
	Üniversite ve üzeri	96	%25.9
	Okuryazar değil	31	%8.4
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	70	%18.9
	Ortaokul	71	%19.2
	Lise	94	%25.4
	Üniversite ve üzeri	122	%33.0
	Okuryazar değil	13	%3.5
Aile Yapısı	Çekirdek aile	273	%73.8
	Geniş aile	97	%26.2
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	120	%32.4
	Çalışmıyor	250	%67.6

Tablo 6'ya göre araştırmaya dahil olan ebeveynlerden annelerin yaş aralığı incelendiğinde 156 (%42.2)'sının 21-30 yaş, 106 (%28.6)'sının 31-35 yaş aralığına sahip olduğu görülürken, 108 (%29.2)'inin 36 yaş ve üstünde olduğu görölmektedir. Babaların yaş

aralığı incelendiğinde 93 (%25.1)'ünün 21-30 yaş, 105 (%28.4)'inin 31-35 yaş aralığında, 172 (%46.5)'sinin ise 36 yaş ve üstünde olduğuna ulaşılmıştır. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında 77 (%20.8)'sinin ilkokul mezunu, 77 (%20.8)'sinin ortaokul mezunu, 89 (%24.1)'unun lise mezunu olduğu, 96 (%25.9)'sının üniversite ve üzerinden mezun olduğu, 31 (%8.4)'inin okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Babaların eğitim durumlarına bakıldığında 70 (%18.9)'inin ilkokul mezunu, 71 (%19.2)'inin ortaokul mezunu, 94 (%25.4)'ünün lise mezunu olduğu, 122 (%33.0)'sinin üniversite ve üzerinden mezun olduğu, 13 (%3.5)'ünün okuryazar olmadığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin aile yapıları ve annelerin çalışma durumları incelendiğinde 273 (%73.8)'ünün çekirdek aile, 97 (%26.2)'sinin geniş aile olduğu; 120 (%32.4) annenin çalıştığı, 250 (%67.6) annenin çalışmadığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Bu çalışmada “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi*” ve “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu:

Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan, örneklem grubundaki çocukların; yaşı, cinsiyeti, ebeveynlerin; çocuk sayısı, yaşı, eğitim durumları, aile yapıları, çalışma durumları gibi bilgilerden oluşan form uygulanmıştır.

3.3.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ):

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi, okul öncesi dönemden ergenlik dönemine kadar çocukların ebeveynleri için Kwasniewska, Gralowski, Witkowska, Kostrzewska ve Lebeda (2018) tarafından geliştirilmiş, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaratıcılık ikliminin aşağıdaki dört boyutunu ölçen 24 maddelik bir ölçme aracıdır. Ölçeğin alt boyutları; yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme (S1, S5, S9, S13, S17, S21), sıra dışı olmaya teşvik etme (S2, S6, S10, S14, S18, S22), yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi (S3, S7, S11, S15, S19, S23) ve hayal kurmaya teşvik etme (S4, S8, S12, S16, S20, S24) dir. Ölçeğin cevaplanma aşamasındaki hata payının en aza indirilmesi için 6 madde (S2, S6, S10, S14, S18, S22) ters kodlanmıştır. Yakınlık hatası olasılığını azaltmak için ise her bir boyuta ait maddeler karışık olarak yerleştirilmiştir. Katılımcılar tarafından her bir maddenin ne kadar uyumlu olduğu 1 ile 7 puan arasında derecelendirilmektedir. Ölçekten elde edilen veriler

değerlendirilirken alt boyutların puanları üzerinden işlem yapılmaktadır. Kwasniewska, Gralewski, Witkowska, Kostrzewska ve Lebuda (2018) tarafından ölçme aracının geçerliliğinin sağlanması için, 26-53 yaş arası, 1-5 çocuğu olan çeşitli meslek ve yaş gruplarını temsil eden 27 anne ile (M = 2,07, Me = 2, SD = 0,96) pilot bir çalışma yapılmıştır. Öncelikle anneler, telefon görüşmesi ve e-posta yoluyla çalışmaya davet edilmiştir. Açıklamalar ve açık uçlu sorular ile (*Örneğin; çocuğunuzun yaratıcılığını geliştirmek için ne yaparsınız?*) kadınların anne rolünde yaratıcılığa yükledikleri anlama ve yaratıcılıklarını nasıl gerçekleştirdiklerine odaklanılmış ve kendilerini açık bir şekilde ifade etmelerine fırsat verilmiştir. Cevaplar, tekrarlanan anlam kalıplarını tespit etmek için ayrıntılı ve tematik analize tabi tutulmuştur. Bu işlem, ebeveyn-çocuk ilişkisinde yaratıcılık ikliminin dört boyutunu (*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme, sıra dışı olmaya teşvik etme, yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi ve hayal kurmaya teşvik etme*) ortaya çıkarmıştır. Literatür çalışmasından elde edilen sonuçlarla tutarlılık gösteren pilot çalışmanın sonuçlarına dayanarak, anket maddelerinin son halleri oluşturulmuştur (Kwasniewska, Gralewski, Witkowska, Kostrzewska ve Lebuda, 2018). Ölçeğe ait örnek soru maddeleri Ek-2.'de verilmiştir.

3.3.3. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS):

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği 4-8 yaş arası çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri için Mak, Vong, Lu ve Leung (2020) tarafından geliştirilmiş, yaratıcı bir bireyin kişisel özellikleri nasıldır/nasıl olmalıdır algısını ölçen, 40 maddelik ve alt boyut içermeyen bir ölçme aracıdır. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği 11 puanlı likert tipi bir ölçektir. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeğinde her madde için 0-10 arasında puanlama gerçekleştirilmektedir. Ölçekten elde edilen veriler değerlendirilirken toplam puan üzerinden işlem yapılmaktadır. Ölçme aracının maddeleri kişilik özelliklerine, yaratıcı özelliklere, yaratıcılığa ilişkin algılara dayanan önceki çalışmalardan türetilmiştir (Mak, Vong, Lu ve Leung, 2020). Ölçeğe ait örnek soru maddeleri Ek-3.'te verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veriler, “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi*” ve “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*” ile elde edilmiştir. Uygulama öncesinde Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli izinler (Tarih: 14/01/2022, Karar No: 2022/23)

alınmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerine ulaşmak amacıyla Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde bulunan ilkokul ve okul öncesi eğitim kurumlarının yöneticileri ile iletişime geçilerek çalışmanın amacı ve uygulanması hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma kapsamında 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde yaşayan, okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlerle veri toplama çalışmaları yürütülmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Ölçeklerin geçerlik güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirmek için araştırmada elde edilen nicel veriler SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Science) programı kullanılarak analiz edilmiştir. “Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi”nin geçerlik güvenirlik analizlerinde alt boyutlara ilişkin doğrulayıcı faktör analizi, alt-üst %27’lik grup ortalamaları farkına dayalı madde analizi (t-testi), alt boyutların Cronbach’s Alfa değerleri hesaplaması, madde faktör yükü değerleri ve toplam korelasyon hesaplamaları uygulanmıştır. “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği”nin geçerlik güvenirlik analizleri doğrulayıcı faktör analizi, madde analizi, madde toplam korelasyonu, Cronbach’s Alfa değerleri hesaplaması ile elde edilmiştir. Ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Değerleri, çoklu doğrusal regresyon analizi, basit doğrusal regresyon analizi, tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA), bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

Tablo 7. Tanımlayıcı İstatistikler

	Ölçek	N	$\bar{X}$	ss	Skewness	Kurtosis	α
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	370	33.40	.31	-.618	.235	.70
	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	370	7.87	.22	.589	-1.035	.75
	Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	370	36.40	.31	-.991	.696	.73
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği		370	266.22	2.52	-.156	-.640	.91

Araştırmada ilk olarak uç değerlerin elde edilip çıkartılması için “Mahalanobis” uzaklık değerinin hesaplaması yapılmıştır (Kannan ve Manoj, 2015). Yaşanan veri kaybının ardından 370 kişi 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerine ulaşılmıştır.

Değişkenlerden elde edilen puanların normal dağılım özelliği gösterip göstermediğini incelemek amacıyla çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları hesaplanmıştır. Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarının ± 1.5 aralığın da yer alması normal dağılım özelliği için ideal değer olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 7 incelendiğinde değişkenlerin tümünün çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1.5 aralığın da yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarının normal dağılımı sağladığı söylenilebilmektedir.

Ölçeklerin Cronbach's alfa (α) güvenilirlik katsayısının .70'in üzerinde olması uygun ve kabul edilebilir düzey olarak ifade edilmektedir (George ve Mallery, 2019). Tablo 7 incelendiğinde ölçeklerin Cronbach's alfa (α) değerlerinin .70'in üzerinde olduğu görülmektedir ve bu sebeple ilgili Cronbach's alfa (α) güvenilirlik katsayısı puanları kabul edilebilir düzeydedir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, “Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ) ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS) geçerlik-güvenirlik çalışmasına ve ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesine dair gerçekleştirilen analizlerden elde edilen bulgular bölümler halinde sunulmuştur.

4.1. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel veya nicel araştırma yöntemleri kullanılan bilimsel çalışmalarda, araştırmanın değerlendirilebilmesi için geçerlik ve güvenirlik büyük öneme sahiptir. Araştırmanın inanırılık değeri, nitelikli olması, verilerin doğru bir şekilde toplanması ve analiz edilmesi, araştırmada çalışılan grubun (evren-örneklem) yeterli bulunması, elde edilen verilerin grubu doğru bir şekilde temsil etmesi, çalışmanın amacından uzaklaşmayarak yürütülmesi, araştırma sürecinin tarafsız ve saydam bir şekilde gerçekleşmesi gibi özellikler bilimsel çalışmalarda geçerlik ve güvenirliğin ne derece öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Batdı ve Çoban, 2020; Tutar ve Erdem, 2020). Geçerlik, araştırma sonucunda elde edilen verilerin ne kadar objektif olduğunun ve ölçülmek istenen durumun ne kadar doğru sonuç verdiğini göstermektedir. Buna ek olarak geçerlik, ölçme aracının amaca hizmet etme düzeyini de belirtmektedir. Geçerlik güvenirlik çalışmalarında ilk aşama güvenirlik aşamasıdır. Bir ölçeğin geçerli olabilmesi için öncelikle güvenilir olması gerekir. Buna dayanarak her geçerli test güvenilirirdir. Fakat her güvenilir test geçerlidir denilememektedir (Tutar ve Erdem, 2020).

Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında ölçmeler doğrudan ve dolaylı olarak iki bölümde incelenebilir. Bir ölçme aracının geçerliğinin yüksek olması için, ölçülmek istenen özelliklerin gözlenebilir nitelikteki değişkenlerle açıklanabilmesi gerekir. Bu nedenle dolaylı ölçmelerde değişkenlerin kavramları karşılayacak yeterli nitelikte olmaması, gözlenebilme ölçütlerinin yeterince duyarlı konulmaması sebebiyle geçerlik daha düşükken doğrudan ölçmelerden geçerlik daha yüksektir (Oral ve Çoban, 2020).

Araştırmalarda ölçek uyarılama sürecinde geçerlik ve güvenirlik ile ilgili kanıtlar toplanır. Bu sürecin son aşamasıdır. Araştırmacılar bu aşamadan sonra uyarlanmış ölçekle

ilgili çalışmalar gerçekleştirilebilir. Çalışmalarda elde edilen verilerden alınan puanlar ham puanlardır. Bu puanlar tek başına bir anlamı olmayıp ölçülmek istenen duruma ait bir bilgi vermezler. Ölçeğin uygulandığı kişinin puanları ancak bir referans grubu ile (yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb.) karşılaştırıldığı takdirde anlam kazanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020).

4.1.1. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Geçerlik Çalışmaları

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin geçerliğine yönelik bulguların tartışması aşağıda sunulmuştur.

Kapsam Geçerliğine İlişkin Bulgular:

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla öncelikle dil geçerliği uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin orijinal dili olan İngilizce dilinden Türkçe diline çevirisi yapılmıştır. Sonraki aşamada İngilizce ve Türkçe maddelerin uyumu sağlandığında, ölçme aracı son hali hakkında alanında uzman bireylerin görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerine başvurmak kapsam geçerliğini sağlamanın yollarından biridir (Büyüköztürk, 2020). Kapsam geçerliği bir ölçme aracında yer alan maddelerin (ifadelerin) anlamlarının araştırmacılar ve ölçeğin uygulandığı kişiler tarafından aynı şekilde algılanmasıdır. Bu durumun gerçekleşmemesi kapsam geçerliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Bunu sağlamanın yollarından biri ölçek geliştirilme sürecinde, ölçeğin uygulanacağı kişilerle ön görüşmeler yaparak veya ölçeğin uygulanacağı kişilerin özelliklerine yakın bir grup ile uzman görüşleri alınarak maddelerin herkes tarafından aynı şekilde anlaşıldığını tespit etmektir (Batdı ve Çoban, 2020; Tutar ve Erdem, 2020). Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin kapsam geçerliği çalışmalarından olan dil eş uyumu sağlandıktan sonra maddelerin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını tespit etmek için bir grup ebeveynlere maddeler okunmuştur. Bu aşamada maddelerin anlaşılabilirlik düzeyinin yeterli olduğu ve bireylerin zihninde anlamlarının örtüştüğü görülmüştür.

Uzman görüşleri alınma sürecinde, uzmandan taslak halindeki testin içeriğinde yer alan maddeleri kapsam geçerliği açısından değerlendirmesi beklenmektedir (Büyüköztürk, 2020). Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin orijinal formu ile Türkçe formu Okul Öncesi Eğitimi, Çocuk Gelişimi, Ölçme ve Değerlendirme bölümlerinden toplam 6 öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri değerlendirilirken, her maddenin kapsam geçerliği oranı (KGO) hesaplanmıştır. KGO ortalamaları alınarak kapsam

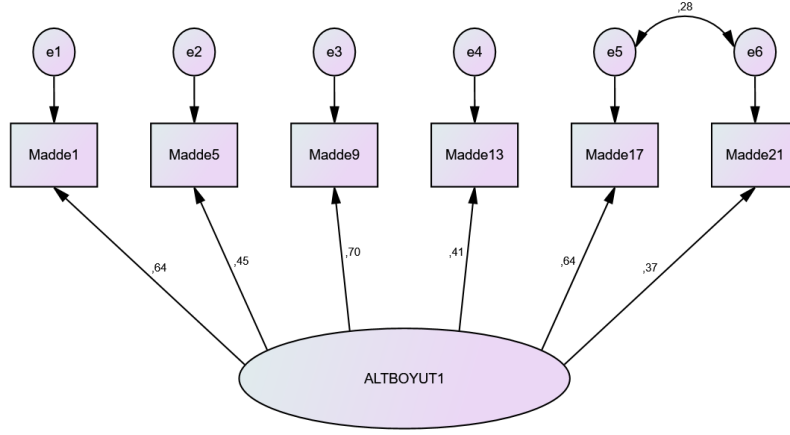
geçerliği indeksi (KGI) saptanmıştır. Değerlendirmelerin sonucunda tüm maddelerin uzmanlar tarafından kabul gördüğü ve 1.00 KGO oranında olduğu belirlenmiştir. Ortalama alınarak hesaplanan kapsam geçerliği indeksi değeri de 1.00 olarak elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar kapsam geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.

Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular:

Yapı geçerliği, ölçülmesi hedeflenen soyut kavramların (tutum, performans, yetenek vb.) ölçek tarafından doğru bir şekilde ölçülebilme seviyesidir (Büyüköztürk, 2020). Belli bir kuram çerçevesinde geliştirilen (uyarlanan) ölçeğin içerik geçerliğinin hangi ölçüde tespit edilebileceği ile ilgilenen yapı geçerliğinin analizi oldukça karmaşık ve çok yönlüdür. Kuramsal olarak ortaya konulan yapının, davranışları ne derece yansıttığının ve ölçme aracının maddelerinin özelliklerinin incelenmesi gerekir (Tutar ve Erdem, 2020).

Araştırma yapı geçerliğinin incelenmesi için, Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin daha önce oluşturulan özgün şeklinin Türk kültürü ile uygunluk derecesi doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile tespit edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiştir. Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme, sıra dışı olmaya teşvik etme, yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi, hayal kurmaya teşvik etme alt boyutları arasındaki korelasyon değeri hesaplanmıştır. Faktör analizi birbiri ile ilişkili olan çok sayıda değişkeni toparlayıp az sayıda ilişkisiz ve anlamlı kavramlar içeren yeni değişkenler, faktörler veya boyutlar ortaya koymayı amaçlamaktadır. Faktör analizleri açımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere iki türe ayrılmaktadır (Büyüköztürk, 2020). Doğrulayıcı faktör analizi, uygulanan ölçeğin sonuçlarını etkileyen değişkenlerin gizli değişkeni (faktör) ölçüp ölçmediğini test etmektedir. Bu analiz türünde belirli bir kuram temelinde tespit edilecek faktör sayısı önceden bilinmektedir. DFA'da değişkenlerin ilgili faktörle olan ilişkilerini gösteren faktör yükleri önemli görölmektedir (Tutar ve Erdem, 2020). Açımlayıcı faktör analizi ise yeni oluşturulan bir ölçeğin faktör yapısını ortaya koymak amacıyla yapı geçerliği incelemelerinde kullanılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Tablo 8. “Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme” Alt Boyutuna İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

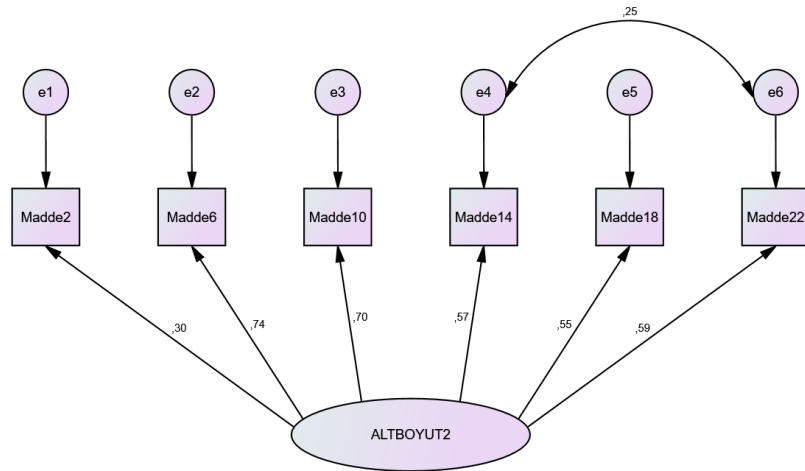
Tablo 8.1. Test Edilen Modele İlişkin Uyum İndeksleri

Uyum Değerleri				
Model Uyum İndeksleri	Modelin Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir	Mükemmel Uyum	Sonuç
χ^2/sd	2.910	$0 < \chi^2/sd < 5$	$0 < \chi^2/sd < 3$	Mükemmel Uyum
RMSEA	.069	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.10$	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	Kabul Edilebilir Uyum
SRMR	.0411	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	$0 \leq SRMR < 0.05$	Mükemmel Uyum
NFI	.946	$0.90 \leq NFI \leq 1.0$	$0.95 \leq NFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
CFI	.964	$0.90 \leq CFI \leq 1.0$	$0.95 \leq CFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
GFI	.981	$0.85 \leq GFI \leq 1.0$	$0.95 \leq GFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
AGFI	.951	$0.85 \leq AGFI \leq 1.0$	$0.90 \leq AGFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
TLI	.932	$0.90 \leq TLI \leq 1.0$	$0.95 \leq TLI \leq 1.0$	Kabul Edilebilir Uyum

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .37 ile .70 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde.

Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Oluşturulan modele ilişkin DFA sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri yukarıda bulunan tabloda verilmiştir. Bu değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($x^2/sd=2.910$, $p<.000$). Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 değeri arasında ise modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu çalışmada ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasındadır ve bu sebeple model mükemmel uyum indeksine sahiptir ($x^2/sd=2.910$). Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 9. “Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme” Alt Boyutuna İlişkin Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 9.1. Test Edilen Modele İlişkin Uyum İndeksleri

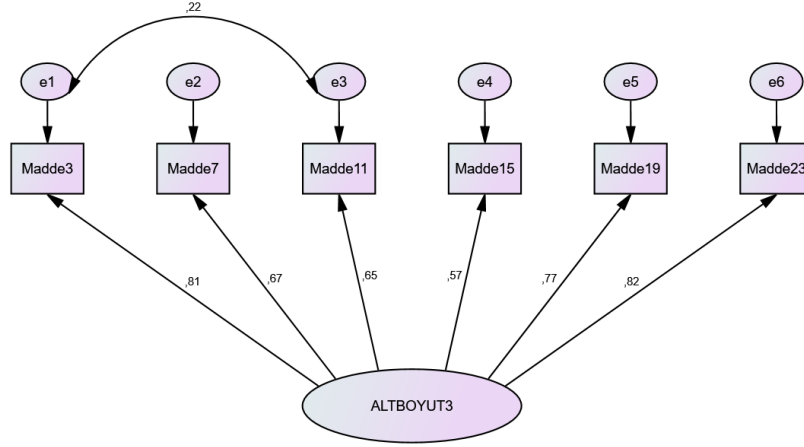
Uyum Değerleri				
Model Uyum İndeksleri	Modelin Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir	Mükemmel Uyum	Sonuç
x^2/sd	2.683	$0 < X^2/sd < 5$	$0 < X^2/sd < 3$	Mükemmel Uyum

RMSEA	.065	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.10$	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	Kabul Edilebilir Uyum
SRMR	.0378	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	$0 \leq SRMR < 0.05$	Mükemmel Uyum
NFI	.960	$0.90 \leq NFI \leq 1.0$	$0.95 \leq NFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
CFI	.974	$0.90 \leq CFI \leq 1.0$	$0.95 \leq CFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
GFI	.981	$0.85 \leq GFI \leq 1.0$	$0.95 \leq GFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
AGFI	.951	$0.85 \leq AGFI \leq 1.0$	$0.90 \leq AGFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
TLI	.952	$0.90 \leq TLI \leq 1.0$	$0.95 \leq TLI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .30 ile .74 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde.

Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Oluşturulan modele ilişkin DFA sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri yukarıda bulunan tabloda verilmiştir. Bu değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($\chi^2/sd=2.683$, $p<.000$). Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 değeri arasında ise modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu çalışmada ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasındadır ve bu sebeple model mükemmel uyum indeksine sahiptir ($\chi^2/sd=2.683$). Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 10. “*Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi*” Alt Boyutuna İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 10.1. Test Edilen Modele İlişkin Uyum İndeksleri

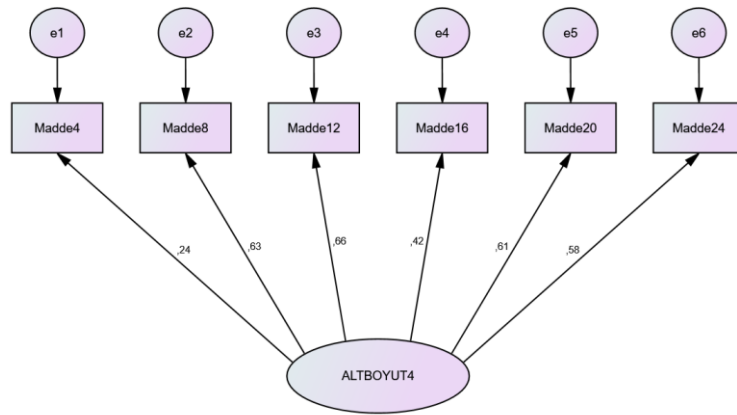
Uyum Değerleri				
Model Uyum İndeksleri	Modelin Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir	Mükemmel Uyum	Sonuç
χ^2/sd	3.587	$0 < \chi^2/sd < 5$	$0 < \chi^2/sd < 3$	Kabul Edilebilir Uyum
RMSEA	.081	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.10$	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	Kabul Edilebilir Uyum
RMR	.052	$0.06 \leq RMR \leq 0.08$	$0.00 \leq RMR \leq 0.05$	Kabul Edilebilir Uyum
SRMR	.0280	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	$0 \leq SRMR < 0.05$	Mükemmel Uyum
NFI	.973	$0.90 \leq NFI \leq 1.0$	$0.95 \leq NFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
CFI	.980	$0.90 \leq CFI \leq 1.0$	$0.95 \leq CFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
GFI	.977	$0.85 \leq GFI \leq 1.0$	$0.95 \leq GFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
AGFI	.940	$0.85 \leq AGFI \leq 1.0$	$0.90 \leq AGFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
TLI	.963	$0.90 \leq TLI \leq 1.0$	$0.95 \leq TLI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .57 ile .82 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde.

Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Oluşturulan modele ilişkin DFA sonucunda

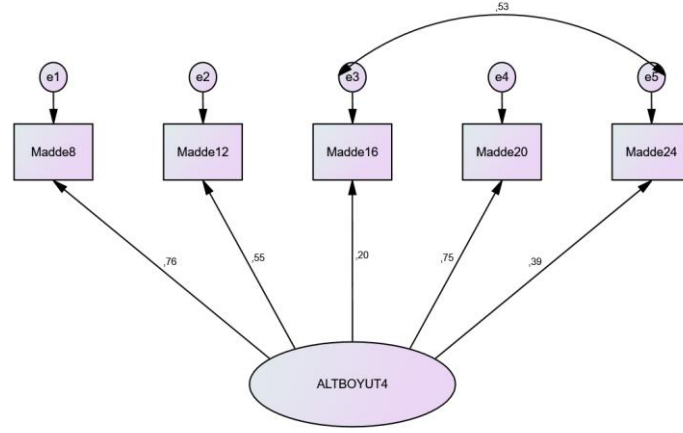
elde edilen uyum indeks değerleri yukarıda bulunan tabloda verilmiştir. Bu değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($\chi^2/sd=3.587$, $p<.000$). Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu çalışmada ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altındadır ve bu sebeple model kabul edilebilir uyum indeksine sahiptir ($\chi^2/sd=3.587$). Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 11. “Hayal Kurmaya Teşvik Etme” Alt Boyutuna İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

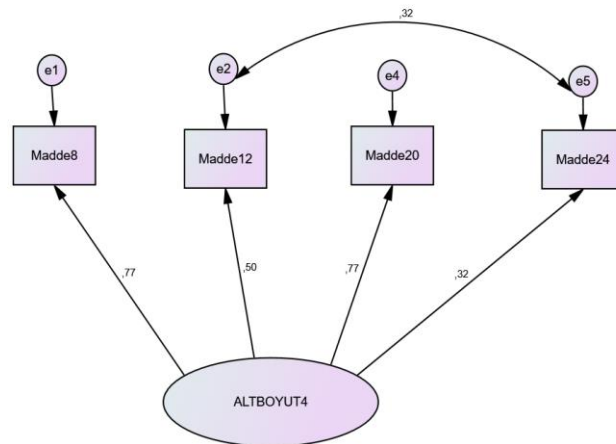
Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi “hayal kurmaya teşvik etme” alt boyutunun toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .24 ile .66 arasında değerler aldığı görülmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında ise, 4. Maddenin faktör yükünün .30’un altında olduğu görülmektedir. Maddenin faktör yükü değerinin .30’un üzerinde olması gerekmektedir (Seçer, 2015). Madde 4 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 12. “Hayal Kurmaya Teşvik Etme” Alt Boyutuna İlişkin Madde 4 Çıkarıldıktan Sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi “*hayal kurmaya teşvik etme*” alt boyutunun toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .20 ile .76 arasında değerler aldığı görülmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında ise, 16. Maddenin faktör yükünün .30’un altında olduğu görülmektedir. Maddenin faktör yükü değerinin .30’un üzerinde olması gerekmektedir (Seçer, 2015). Madde 16 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 13. “Hayal Kurmaya Teşvik Etme” Alt Boyutuna İlişkin Madde 16 Çıkarıldıktan Sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 13.1. Test Edilen Modele İlişkin Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	Modelin Uyum Değerleri	Uyum Değerleri		
		Kabul Edilebilir	Mükemmel Uyum	Sonuç
χ^2/sd	1.542	$0 < \chi^2/sd < 5$	$0 < \chi^2/sd < 3$	Mükemmel Uyum
RMSEA	.037	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.10$	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	Mükemmel Uyum
RMR	.034	$0.06 \leq RMR \leq 0.08$	$0.00 \leq RMR \leq 0.05$	Mükemmel Uyum
SRMR	.0256	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	$0 \leq SRMR < 0.05$	Mükemmel Uyum
NFI	.995	$0.90 \leq NFI \leq 1.0$	$0.95 \leq NFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
CFI	.998	$0.90 \leq CFI \leq 1.0$	$0.95 \leq CFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
GFI	.998	$0.85 \leq GFI \leq 1.0$	$0.95 \leq GFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
AGFI	.981	$0.85 \leq AGFI \leq 1.0$	$0.90 \leq AGFI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum
TLI	.990	$0.90 \leq TLI \leq 1.0$	$0.95 \leq TLI \leq 1.0$	Mükemmel Uyum

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi “*hayal kurmaya teşvik etme*” alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .32 ile .77 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde.

Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Oluşturulan modele ilişkin DFA sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri yukarıda bulunan tabloda verilmiştir. Bu değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($\chi^2/sd=1.542$, $p<.000$). Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 arasında olduğunda ise mükemmel uyum değerine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu çalışmada ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasındadır ve bu sebeple model mükemmel uyum indeksine sahiptir ($\chi^2/sd=1.542$). Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

4.1.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Güvenirlik Çalışmaları

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin güvenilirliğine ilişkin bulguların tartışması aşağıda sunulmuştur.

Alt-Üst %27'lik Grup Ortalamaları Farkına Dayalı Madde Analizine İlişkin Bulgular

Madde analizi kapsamında tercih edilen yollardan biri de testten elde edilen toplam puanlara göre oluşturulan alt % 27 ve üst % 27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların t-testi ile tespit edilmesidir (Büyüköztürk, 2020). Çalışmada alt-üst % 27'lik grup ortalamaları farkına dayalı madde analizi yapılmıştır. Alt-üst % 27'lik gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı, bağımsız örneklem t-testi yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda bulunan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 14. Alt % 27 ve Üst % 27 Gruplarının Madde Ortalama Puanları için t-Testi Sonuçları

Madde No	Grup	$\bar{X}$	SS	t	p
M1	Alt	5.35	1.60	-3.865	.000**
	Üst	6.06	1.04		
M2	Alt	3.07	1.89	-2.340	.222
	Üst	3.69	1.99		
M3	Alt	5.69	1.57	-4.803	.000**
	Üst	6.52	.86		
M4	Alt	4.37	1.94	-9.359	.000**
	Üst	6.30	.92		
M5	Alt	4.23	1.77	-3.813	.000**
	Üst	5.15	1.79		
M6	Alt	2.04	1.49	2.666	.000**
	Üst	1.63	1.12		
M7	Alt	4.96	1.73	-6.957	.000**
	Üst	6.36	1.15		
M8	Alt	2.52	1.61	-2.541	.012*
	Üst	3.14	1.95		
M9	Alt	5.33	1.48	-5.797	.000**
	Üst	6.31	.094		
M10	Alt	2.38	1.69	2.577	.011*
	Üst	1.87	1.23		
M11	Alt	5.07	1.67	-5.426	.000**
	Üst	6.11	1.07		

M12	Alt	3.54	1.74	-3.629	.000**
	Üst	4.37	1.58		
M13	Alt	4.80	1.63	-2.926	.004*
	Üst	5.42	1.48		
M14	Alt	2.29	1.65	3.152	.002*
	Üst	1.69	1.08		
M15	Alt	4.76	1.92	-5.526	.000**
	Üst	6.05	1.46		
M16	Alt	5.16	1.66	-6.383	.000**
	Üst	6.30	.08		
M17	Alt	4.24	1.70	-8.002	.000**
	Üst	5.77	1.03		
M18	Alt	2.55	1.50	.736	.463
	Üst	2.40	1.45		
M19	Alt	5.57	1.63	-4.927	.000**
	Üst	6.43	.080		
M20	Alt	2.66	1.79	-1.569	.118
	Üst	3.05	1.84		
M21	Alt	3.33	1.70	-5.476	.000**
	Üst	4.58	1.65		
M22	Alt	2.62	1.71	.369	.713
	Üst	2.54	1.60		
M23	Alt	5.29	1.80	-6.038	.000**
	Üst	6.46	.86		
M24	Alt	4.37	1.86	-7.666	.000**
	Üst	5.99	1.13		

n=216, n1=n2=108, **p<.01, *p<.05

Tablo 14 incelendiğinde Alt-üst %27'lik gruplar arasında puan ortalamaları açısından farkların Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22'nin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Bu bulgular, Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22'nin ayırt etme gücünün yeterli olmadığını göstermektedir. Bu sebeple Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22 ölçekten çıkarılmıştır. Diğer maddelerin ise alt-üst %27'lik gruplar arasında puan ortalamaları açısından farkların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p>.05$). Bu maddelerin ayırt etme gücü yeterlidir.

Cronbach's Alpha (α) Analizine İlişkin Bulgular

Cronbach's alpha (α) analizi, araştırmada kullanılan ölçek maddelerine verilecek cevapların doğru/yanlış, evet/hayır gibi iki seçenekli olmayıp daha fazla sayıda seçeneğe sahip olduğu durumlarda tercih edilmektedir. Bu analiz yöntemi Cronbach tarafından geliştirilmiştir. Analizde alfa (α) kat sayısı kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2020).

Tablo 15. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Cronbach's Alfa Değeri

	Cronbach's Alpha (α)
Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi	.76

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Cronbach's Alpha (α) değeri .76 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının güvenilirliği için Cronbach's alfa değerinin .70 ve üzeri olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2020). Elde edilen bu değer ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Tablo 16. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutlarının Cronbach's Alfa Değerleri

	Cronbach's Alpha (α)
Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	.70
Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	.71
Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	.81
Hayal Kurmaya Teşvik Etme	.37

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme.70, Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme Cronbach's Alpha (α) değeri .71, Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi Cronbach's Alpha (α) değeri .81 ve Hayal Kurmaya Teşvik Etme Cronbach's Alpha (α) değeri .37 olarak bulunmuştur. Literatürde, ölçek ya da ölçek alt boyut madde sayısının 10'un altında olması durumunda Cronbach alfa değerinin düşük çıkabileceği belirtilmektedir (Bolarinwa, 2015; Souza, Alexandre ve Guirardello, 2017).

Tablo 17. Madde Faktör Yükü Değerleri ve Toplam Korelasyon

Madde Alt Boyutları	Maddeler	Madde Faktör Yükleri
Alt Boyut 1	M1	.64
	M5	.45

<i>(Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme)</i>	M9	.70
	M13	.41
	M17	.64
	M 21	.37
Alt Boyut 2 <i>(Sıra dışı olmaya teşvik etme)</i>	M6	.74
	M10	.70
	M14	.57
Alt Boyut 3 <i>(Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi)</i>	M3	.81
	M7	.67
	M11	.65
	M15	.57
	M19	.77
	M23	.82

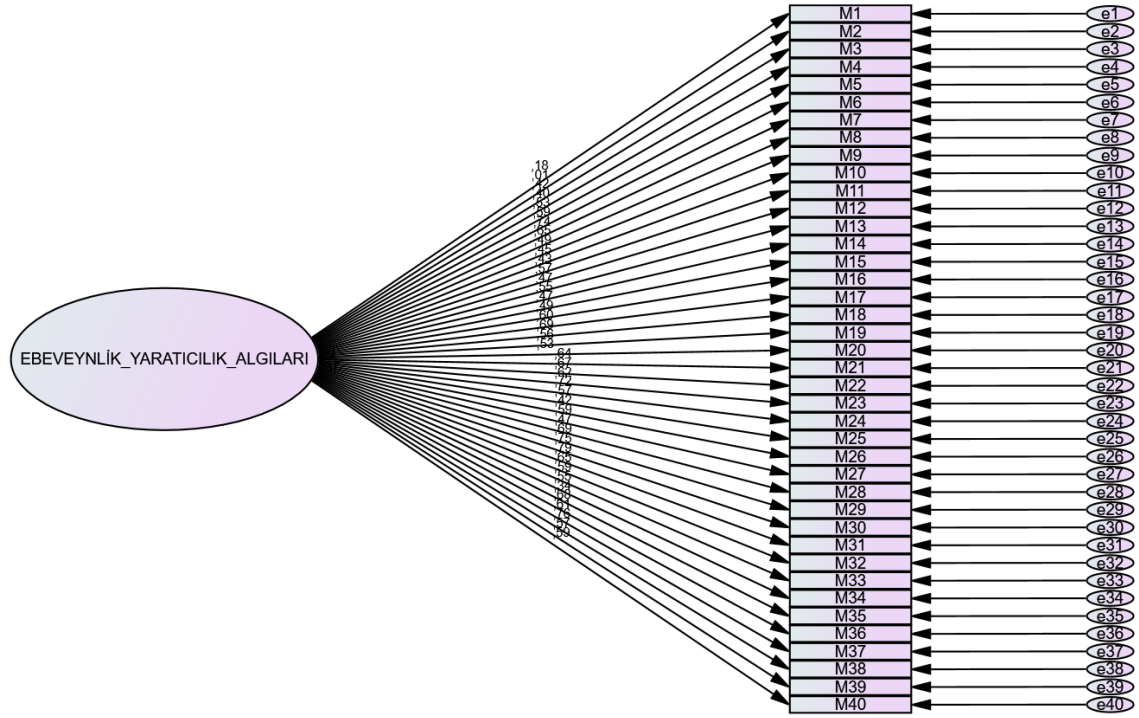
Tablo 17’de ölçek maddelerinin alt boyutları, alt boyut maddeleri ve faktör yükleri ifade edilmiştir. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi toplamda 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar “*Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme* (1, 5, 9, 13, 17, 21)”, “*Sıra dışı olmaya teşvik etme* (6, 10, 14)” ve “*Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi* (3, 7, 11, 15, 19, 23)” şeklindedir. 6, 10, 14 maddeleri ise ters maddelerdir.

4.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

4.2.1. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği’nin Geçerlik Çalışmaları

Ölçeğin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Tablo 18. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

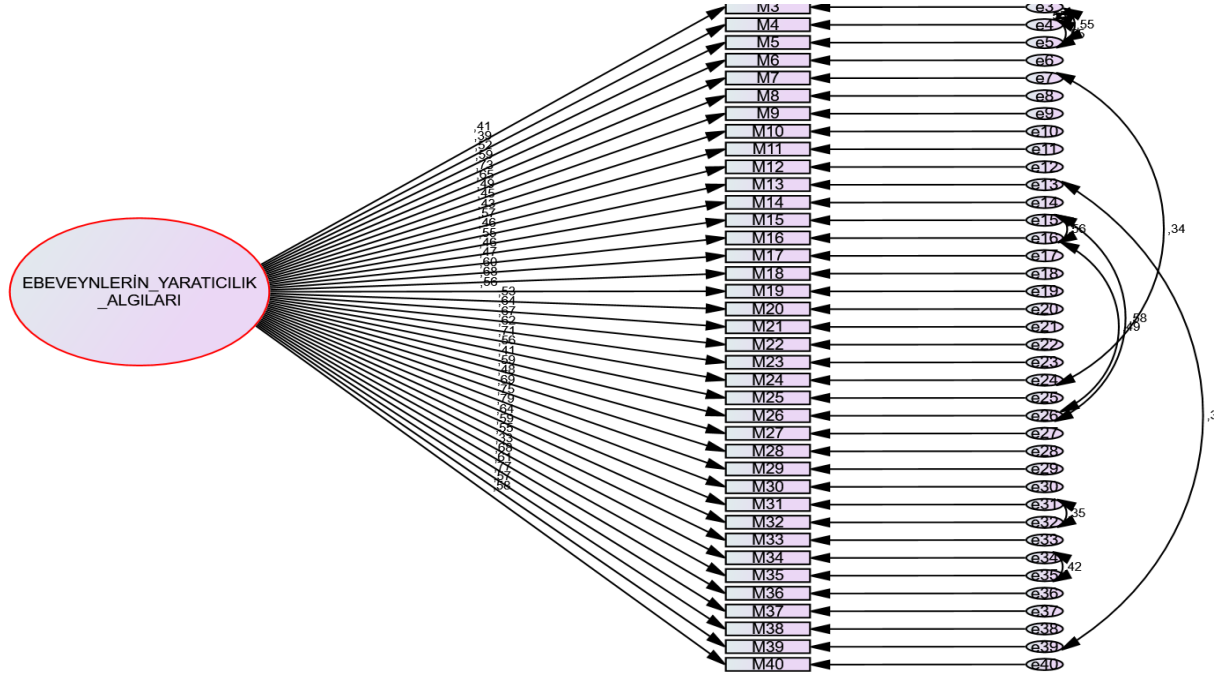
Tablo 18.1. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yüğü
M1	.18
M2	.01
M3	.42
M4	.40
M5	.53
M6	.59
M7	.74
M8	.65
M9	.49
M10	.45
M11	.43
M12	.57
M13	.47
M14	.55
M15	.47
M16	.49
M17	.60

M18	.69
M19	.56
M20	.53
M21	.64
M22	.67
M23	.62
M24	.72
M25	.57
M26	.42
M27	.59
M28	.47
M29	.69
M30	.75
M31	.79
M32	.65
M33	.59
M34	.55
M35	.34
M36	.68
M37	.61
M38	.76
M39	.57
M40	.59

Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .34 ile .79 arasında değerler aldığı görülmektedir. Maddelerin faktör yükü değerinin .30'un üzerinde olması gerekmektedir (Seçer, 2015). Madde 1 ve Madde 2 faktör yük değeri. 30'un altındadır. Bu sebeple madde 1 ve madde 2 analizden çıkarılmıştır.

Tablo 19. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Madde 1 ve 2 Çıkarıldıktan Sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 19.1. Test Edilen Modele İlişkin Uyum İndeksleri

Uyum Değerleri				
Model Uyum İndeksleri	Modelin Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir	Mükemmel Uyum	Sonuç
χ^2/sd	3.532	$0 < \chi^2/sd < 5$	$0 < \chi^2/sd < 3$	Kabul Edilebilir Uyum
RMSEA	.080	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.10$	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	Kabul Edilebilir Uyum
SRMR	.076	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	$0 \leq SRMR < 0.05$	Kabul Edilebilir Uyum
CFI	.90	$0.90 \leq CFI \leq 1.0$	$0.95 \leq CFI \leq 1.0$	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	.85	$0.85 \leq GFI \leq 1.0$	$0.95 \leq GFI \leq 1.0$	Kabul Edilebilir Uyum
AGFI	.86	$0.85 \leq AGFI \leq 1.0$	$0.90 \leq AGFI \leq 1.0$	Kabul Edilebilir Uyum

Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Oluşturulan modele ilişkin DFA sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri yukarıda bulunan tabloda verilmiştir. Bu değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($\chi^2/sd=3.532$, $p<.000$). Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul

edilebileceği, 0 ile 3 değeri arasında ise modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altındadır ve bu sebeple model kabul edilebilir uyum indeksine sahiptir ($\chi^2/sd=3.532$). Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 19.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Faktör Yükleri

Madde No	Faktör Yüğü	Madde Toplam Korelasyonları
M3	.41	.42
M4	.39	.41
M5	.52	.53
M6	.59	.57
M7	.73	.70
M8	.65	.61
M9	.49	.48
M10	.45	.45
M11	.43	.43
M12	.57	.55
M13	.46	.46
M14	.55	.55
M15	.46	.47
M16	.47	.48
M17	.60	.60
M18	.68	.65
M19	.56	.60
M20	.53	.53
M21	.64	.63
M22	.67	.65
M23	.62	.60
M24	.71	.68
M25	.56	.54
M26	.41	.42
M27	.59	.59
M28	.48	.45
M29	.69	.65
M30	.75	.71
M31	.79	.74
M32	.64	.61

M33	.59	.58
M34	.55	.55
M35	.33	.34
M36	.68	.66
M37	.61	.58
M38	.77	.72
M39	.57	.57
M40	.58	.57

Ölçeğin ayırt edicilik gücünü saptamak hedefiyle madde analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .33 ile .79 arasında değerler aldığı görülmektedir. Maddelerin faktör yükü değerinin .30'un üzerinde olması gerekmektedir (Seçer, 2015). Tüm maddeler .30 değerinin üzerindedir.

Ölçeğin ayırt edicilik gücünü belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarında 38 maddenin .34 ile .70 arasında sıralandığı görülmektedir. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri .30 ve üzeri olan maddelerin ölçülecek olan özelliği ayırt etme açısından yeterli olduğu kabul edildiği (Büyüköztürk, 2020) göz önüne alınarak madde toplam korelasyonlarının yeterli olduğu görülmektedir. Ölçek tek boyuttan ve 38 madden oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

4.2.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Güvenirlik Çalışmaları

Cronbach's Alpha (α) Analizine İlişkin Bulgular

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Cronbach's Alpha (α) analizine ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 20. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Cronbach's Alfa Değeri

	Cronbach's Alpha (α)
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği	.95

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Cronbach's Alpha (α) değeri .95 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının güvenirliliği için Cronbach's alfa değerinin .70 ve üzeri olması

gerekmektedir (Büyüköztürk, 2020). Elde edilen sonuç doğrultusunda ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi ile Ebeveynlerin Yaratıcılık Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Tablo 21. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Arasındaki Pearson Korelasyon Değerleri

	1	2	3	4
1.Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	-	-	-	-
2.Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	.080	-	-	-
3.Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	.736**	-.064	-	-
4. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği	.158**	-.399**	.060	-

**p<.01

Tablo 20 incelendiğinde “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutu ile “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($p>.05$), “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutu ile ise pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki elde edilmiştir ($p<.01$). “*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($p>.05$).

“*Yaratıcı performans özellikleri ölçeği puanları*” ile “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki ($p<.01$) ve “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu ile arasında negatif yönde orta düzeyde ($p<.01$) bir ilişki elde edilmiştir. “*Yaratıcı performans özellikleri ölçeği puanları*” ile “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.

Tablo 22. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Toplam Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonucu

Yordanan Değişken	Yordayan Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
	Sabit	277.767	14.651		18.959	.000**
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği	Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	2.941	.548	.372	5.368	.000**
	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	-5.013	.531	-.444	-9.444	.000**
	Yaratıcı Eylemlerde Azmin	-1.931	.551	-.243	-3.507	.001*

Toplam Puan	Desteklenmesi
*p<.05, **p<.01 R=.47, R2=.22, Adj R2=.21, F(3.366)=34.731	

Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi” alt boyutları “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır (F(3.366)=34.731, p<.05). “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” üzerindeki toplam varyansın % 22’sini açıklamaktadır (R2=.22). “Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” ($\beta=.372$, $t=5.368$, $p<.05$), “Sıra dışı olmaya teşvik etme” ($\beta=-.444$, $t=-9.444$, $p<.05$) ve “Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” ($\beta=-.243$, $t=-3.507$, $p<.05$) ve “Yaratıcı performans özellikleri ölçeği” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Tablo 23. Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonucu

Yordanan Değişken	Yordayan Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	Sabit	28.090	1.763		15.937	.000**
	Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Toplam Puan	.020	.007	.158	3.067	.002*

*p<.05, **p<.01 R=.16, R2=.02, Adj R2=.02, F(1.368)=9.404

Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanları “Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır (F(1.368)=9.404, p<.05). “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” toplam puanları “Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” alt boyutu puanları üzerindeki toplam varyansın % 2’sini açıklamaktadır (R2=.02).

Tablo 24. Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonucu

Yordanan Değişken	Yordayan Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	Sabit	17.295	1.147		15.080	.000
	Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Toplam	-.035	.004	-.399	-8.346	.000

*p<.05, **p<.01 R=.40, R2=.16, Adj R2=.16, F(1.368)=69.657

Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*” puanları “*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır (F(1.368)=69.657, p<.05). “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*” toplam puanları “*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu puanları üzerindeki toplam varyansın % 16’sını açıklamaktadır (R2=.16).

Tablo 25. Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonucu

Yordanan Değişken	Yordayan Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	Sabit	34.415	1.771		19.434	.000
	Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Toplam Puan	.007	.007	.060	1.144	.253

Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*” puanları “*Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamamaktadır (F(1.368)=1.309, p>.05).

Tablo 26. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Puanlarının Çocuğun Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Kategori	n	$\bar{X}$	Ss	F	p	Anlamlı Fark	
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yeni ve Çeşitli Deneyimler	4 Yaş	73	32.01	4.88	3.232	.041*	3>2
	Yaşamaya Teşvik Etme	5 Yaş	106	33.12	6.03			
		6 Yaş	191	34.09	6.56			
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	4 Yaş	73	7.53	3.96	1.240	.291	-
		5 Yaş	106	7.50	4.30			
		6 Yaş	191	8.21	4.43			
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yaratıcı Eylemlerde Azmin	4 Yaş	73	34.57	5.60	5.435	.005*	3>2
		5 Yaş	106	36.11	6.28			

Desteklenmesi	6 Yaş	191	37.27	6.06				
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği	4 Yaş	73	271.04	48.69	3.853	.022*	2>3	
	5 Yaş	106	274.83	50.67				
	6 Yaş	191	259.59	46.70				

*p<.05, 1=4 yaş, 2=5 yaş, 3=6 yaş

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları puanlarının çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; “sıra dışı olmaya teşvik etme” (F=1.240, p=.291>.05) alt boyutu çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” (F=3.232, p=.041, p<.05) ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” (F=5.435, p=.005, p<.05) alt boyutları çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” alt boyutlarında 6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanları 5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir.

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanları çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (F=3.853, p=.022, p<.05). Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre 5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanları 4 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 27. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre t-Testi Sonuçları

	Ölçek	Kategori	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	Kız	176	32.83	6.14	-1.710	.088
		Erkek	194	33.92	6.13		
	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	Kız	176	7.42	4.16	-1.953	.052
		Erkek	194	8.29	4.41		
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği	Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	Kız	176	35.75	6.39	-1.979	.051
		Erkek	194	37.00	5.80		
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği		Kız	176	265.00	48.62	-.458	.648
		Erkek	194	267.32	48.74		

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları puanlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre; “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” (t368=-1.710, p>.05), “sıra dışı olmaya teşvik etme” (t368=-1.953, p>.05) ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” (t368=-1.979, p>.05) alt boyutları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır (t368=-.458, p>.05).

Tablo 28. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Ölçekler	Kategori	n	$\bar{X}$	Ss	F	p	Anlamlı Fark	
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yeni ve Çeşitli Deneyimler	Tek Çocuk	76	31.36	5.64	22.444	.000**	2>1,2>3	
	Yaşamaya Teşvik Etme	2 Çocuk	101	36.71	4.97			2>4	
		3 Çocuk	105	30.88	5.77			4>1, 4>3	
		4 Çocuk ve Fazlası	88	34.38	6.32				
	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	Tek Çocuk	76	6.56	3.31	10.488	.000**	2>1, 2>3	
		2 Çocuk	101	9.63	4.69				
		3 Çocuk	105	6.91	3.52				
		4 Çocuk ve Fazlası	88	8.15	4.69				
		Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	Tek Çocuk	76	34.11	5.80	21.022	.000**	2>1,2>3
			2 Çocuk	101	39.35	4.52			
		3 Çocuk	105	34.05	5.91				
		4 Çocuk ve Fazlası	88	37.80	6.40				
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği		Tek Çocuk	76	265.57	48.45	.401	.752	-	
		2 Çocuk	101	264.51	50.22				
		3 Çocuk	105	270.63	47.58				
		4 Çocuk ve Fazlası	88	264.32	48.67				

**p<.01, 1=tek çocuk, 2= çocuk, 3=3 çocuk, 4= 4 çocuk ve fazlası

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” (f=22.444, p=.000, p<.05), “sıra dışı olmaya teşvik etme” (f=10.488, p=.000<.05) ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” (F=21.022, p=.000, p<.05) alt boyutları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” alt boyutunda 2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk, 3 çocuk, 4 çocuk ve fazlasına sahip olan ebeveynlerin puanlarından ve 4 çocuk ve fazlasına sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk ve 3 çocuğa sahip ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamsal düzeyde daha yüksektir. “Sıra dışı olmaya teşvik etme” ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” alt boyutlarında 2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk ve 3 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamsal düzeyde daha yüksektir. 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır (F=.401, p=.752, p>.05).

Tablo 29. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Puanlarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Ölçekler	Kategori	n	$\bar{X}$	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yeni ve Çeşitli Deneyimler	21-30	156	34.51	6.07	4.702	.010*	1>2
	Yaşamaya Teşvik Etme	31-35	106	32.32	6.00			
		36 ve üzeri	108	32.87	6.20			
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	21-30	156	8.62	4.44	5.995	.003*	1>2
		31-35	106	6.77	3.92			
		36 ve üzeri	108	7.87	4.27			
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	21-30	156	37.46	5.72	4.067	.018*	1>2
		31-35	106	35.64	6.23			1>3
		36 ve üzeri	108	35.63	6.37			
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği		21-30	156	267.19	49.83	1.891	.152	-
		31-35	106	271.92	47.07			
		36 ve üzeri	108	259.21	47.97			

*p<.05, 1=21-30 yaş, 2= 31-35 yaş, 3= 36 yaş ve üzeri

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları puanlarının annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” (f=4.702, p=.010, p<.05), “sıra dışı olmaya teşvik etme” (f=5.995, p=.003<.05) ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” (F=4.067, p=.018, p<.05) alt boyutları annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” ve “sıra dışı olmaya teşvik etme” alt boyutlarında 21-30 yaş aralığına sahip annelerin puanları 31-35 yaş aralığına sahip annelerinden puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. “Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi” alt boyutunda 21-30 yaş aralığına sahip annelerin puanları 31-35 ve 36 yaş üzeri annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanları annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır (F=1.891, p=.152, p>.05).

Tablo 30. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Ölçekler	Kategori	n	$\bar{X}$	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	21-30	93	36.63	5.04	21.292	.000**	1>2
		31-35	105	31.35	5.96			1>3
		36 ve üzeri	172	32.91	6.15			
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	21-30	93	9.58	4.26	10.177	.000**	1>2
		31-35	105	7.24	3.89			1>3
		36 ve üzeri	172	7.34	4.16			
Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi	Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	21-30	93	39.31	4.59	16.474	.000**	1>2
		31-35	105	34.70	6.02			1>3
		36 ve üzeri	172	35.87	6.37			

Yaratıcı Performans Özellikleri	21-30	93	264.15	51.70	.337	.714	-
Ölçeği	31-35	105	269.42	47.17			
	36 ve üzeri	172	266.22	48.63			

**p<.01, 1=21-30 yaş, 2= 31-35 yaş, 3= 36 yaş ve üzeri

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları puanlarının babanın yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme” (f=21.292, p=.000, p<.05), “sıra dışı olmaya teşvik etme” (f=10.177, p=.000<.05) ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” (F=16.474, p=.000, p<.05) alt boyutları babanın yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme”, “sıra dışı olmaya teşvik etme” ve “yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi” alt boyutlarında 21-30 yaşa sahip babaların puanları 31-35 yaş ve 36 yaş üzeri babaların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği” puanları annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır (F=.337, p=.714, p>.05).

Tablo 31. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi Alt Boyutları ile Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Puanlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

	Ölçek	Kategori	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Ebeveyn	Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme	Çalışıyor	120	35.83	5.26	5.452	.000**
		Çalışmıyor	250	32.24	6.21		
Çocuk İlişkilerinde	Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme	Çalışıyor	120	9.26	4.56	4.396	.000**
		Çalışmıyor	250	7.21	4.02		
Yaratıcılık İklimi Anketi	Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi	Çalışıyor	120	38.34	5.42	4.312	.000**
		Çalışmıyor	250	35.48	6.22		
Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği		Çalışıyor	120	269.00	50.91	.763	.446
		Çalışmıyor	250	264.88	47.54		

*p<.05, **p<.01

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi” alt boyutları puanlarının annenin çalışma durumuna göre anlamlı

düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” ($t_{368}=5.452, p<.05$), “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ($t_{368}=4.396, p<.05$) ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” ($t_{368}=4.312, p<.05$) alt boyutları annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Annesi çalışan çocukların puanları çalışmayan çocukların puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği*” puanları annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($t_{368}=.763, p>.05$).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Araştırmada, “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ)” ile “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS)”nin Türkçe uyarlaması (geçerlik-güvenirlik çalışması) gerçekleştirilerek, ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yürütülen araştırma sürecinde yapılanlar, gerçekleştirilen uygulamaların nedenleri ve sonuçları aşamalar halinde açıklanmıştır.

5.1.1. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi’nin Geçerliğine ve Güvenirliğine İlişkin Tartışma

Çalışmanın ilk aşamasını, Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi’nin (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ) Türkçe’ ye uyarlanması oluşturmuştur. Başlangıçta Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi’nin, bir dil uzmanı tarafından kaynak dil olan İngilizce ’den hedef dil Türkçe’ ye çevirisi yapılmıştır. Daha sonra yapılan çeviri kaynak ve hedef dile hâkim olan başka bir uzman tarafından tekrar İngilizce’ ye çevrilmiştir. Çevirisi yapılan ölçme aracının her iki formu, iki dile de hâkim olan başka bir uzman tarafından incelenerek ölçeğin orijinal formundaki ifadelerle karşılaştırılarak herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Türkçe çevirisi yapılan Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi bir Türkçe uzmanı tarafından incelenmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi üzerinde yeniden düzenlenmeler yapılmıştır. Son olarak ölçeğe, araştırmacının da düzenlemeleriyle son şekli verilmiştir. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi’nin geçerlik çalışması analiz sonuçlarına ait bulguların tartışması aşağıda verilmiştir.

Geçerlik, ölçme araçlarının ölçmek istediği özellikleri, hiçbir etki altında kalmadan, net bir şekilde ölçebilme düzeyini göstermektedir. Diğer bir deyişle ölçülmesi amaçlanan özelliğin yanlışsız ölçüldüğünü gösterir (Ercan ve Kan, 2004). Ölçülmek istenen özellik ölçme aracı geçerli olduğu takdirde tam ve doğru ölçülebilir (Büyüköztürk, 2020). Ölçme

aracının geçerli olup olmadığı kanısına, verdiği sonuçlar ile varılabilmektedir (Demircioğlu, 2011).

Kapsam geçerliği, ölçekte bulunan maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini tespit eder. Bunun sonucunda test maddelerinin ölçülmek istenen özelliği yeterince yansıtıp yansıtmadığını belirlemeye çalışmaktadır (Büyüköztürk, 2020). Kapsam geçerliğini tespit etmekte kullanılan yollardan biri uzman görüşlerine başvurmaktır. Ölçme araçlarının geçerliğine yönelik kanıt elde etmek için kullanılan kuramsal aşamalar, genellikle uzman görüşlerine dayalı çalışmalar ile yürütülmektedir. Bunun yanında kuramsal süreçler büyük örneklemelere ulaşamadığında sıkça kullanılmaktadır. Bu aşamada uzmanlardan ilgili maddenin kapsamı temsil edip etmediğine yönelik görüşler alınmakta ve uzmanlar arasındaki uyum düzeyi belirlenmektedir (Yurdugül ve Aşkar, 2008). Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla öncelikle dil geçerliği uygulamaları yapılmıştır. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin orijinal dili olan İngilizce dilinden Türkçe diline çevirisi yapılmıştır. Sonraki aşamada İngilizce ve Türkçe maddelerin uyumu sağlandığında, ölçme aracı son hali hakkında alanında uzman bireylerin görüşlerine başvurulmuştur. Dil eş uyumu sağlandıktan sonra maddelerin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını tespit etmek için bir grup ebeveyne maddeler okunmuştur. Bu aşamada maddelerin anlaşılabilirlik düzeyinin yeterli olduğu ve bireylerin zihninde anlamlarının örtüştüğü belirlenmiştir. Uzman görüşleri alınma sürecinde, uzmandan taslak halindeki testin içeriğinde yer alan maddeleri kapsam geçerliği açısından değerlendirmesi beklenmektedir (Büyüköztürk, 2020). Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin orijinal formu ile Türkçe formu okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi, ölçme ve değerlendirme bölümlerinden toplam 6 öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri değerlendirilirken, her maddenin kapsam geçerliği oranı (KGO) hesaplanmıştır. KGO ortalamaları alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGI) saptanmıştır. Değerlendirmelerin sonucunda tüm maddelerin uzmanlar tarafından kabul gördüğü ve 1.00 KGO oranında olduğu tespit edilmiştir. Ortalama alınarak hesaplanan kapsam geçerliği indeksi değeri de 1.00 olarak bulunmuştur. Ulaşılan sonuçlar kapsam geçerliğinin sağlandığını göstermiştir.

Yapı geçerliği, ölçme aracının soyut bir özelliği doğru ölçüp ölçmeme düzeyini göstermektedir (Tavşancıl, 2014). Bireyin tutum, güdü, performans, yetenek gibi soyut özelliklerini ölçmek amacı ile belirlenen ölçülebilir ve gözlenebilir soruların belirtilen özellikleri ne derece doğru ölçtüğü yapı geçerliliğinin alanları arasında yer almaktadır

(Büyüköztürk, 2020). Yapı geçerliği, faktör analizleri ile bilinen bir grup veya daha önceden geçerlik derecesi belirlenmiş olan bir ölçme aracını karşılaştırma yöntemiyle tespit edilmektedir (Balcı, 2021). Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile tespit edilmiştir. Ölçme aracı puanlandıktan sonra çalışmanın geçerlik analizini gerçekleştirmek için yapı geçerliği analizi uygulanmıştır. Bu nedenle ölçeğin alt boyutlarının (yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme, sıra dışı olmaya teşvik etme, yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi, hayal kurmaya teşvik etme) faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiştir.

Ölçek alt boyutları arasında yer alan “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutunun modelinin elde edilen verilerle ne derecede uyumlu olduğunu belirlemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .37 ile .70 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde. Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Analizde saptanan değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 değeri arasında ise modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasındadır ve bu sebeple model mükemmel uyum indeksine sahiptir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

“*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu modelinin toparlanan verilerle ne derecede uyumlu olduğunu incelemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .30 ile .74 arasında değerler aldığı belirlenmiştir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde. Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Çalışmada ortaya çıkan değerler kabul edilebilir

uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 değeri arasında ise modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasındadır ve bu sebeple model mükemmel uyum indeksine sahiptir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ölçekte bulunan “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutunun modelinin elde edilen verilerle ne derece uyum gösterdiğini saptamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .57 ile .82 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde. Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Çalışmadan elde edilen değerler kabul edilebilir uyuma göstermektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altındadır ve bu sebeple model kabul edilebilir uyum indeksine sahiptir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

“*Hayal kurmaya teşvik etme*” alt boyutuna ait modelin elde edilen verilerle ne derece uyumlu olduğunu incelemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre; sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .24 ile .66 arasında değerler aldığı görülmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında ise, 4. Maddenin faktör yükünün .30’un altında olduğu görülmektedir. Maddenin faktör yükü değerinin .30’un üzerinde olması gerekmektedir. Madde 4 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Madde 4 çıkarıldıktan

sonra yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .20 ile .76 arasında değerler aldığı görülmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında ise, 16. Maddenin faktör yükünün .30'un altında olduğu görülmektedir. Maddenin faktör yükü değerinin .30'un üzerinde olması gerekmektedir. Madde 16 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Madde 16 çıkarıldıktan sonra yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre faktör yük değerlerinin .32 ile .77 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yük değeri .30 ve üzerinde olduğunda kabul edilmektedir (Seçer, 2015). Bu alt boyutun faktör yükleri kabul edilebilir sınırlar içerisindedir. Bir modelin bütün olarak kabul edilebilir olması için raporlanan uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gereklidir. Analizden elde edilen değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 arasında olduğunda ise mükemmel uyum değerine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasındadır ve bu sebeple model mükemmel uyum indeksine sahiptir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Alt-üst %27'lik grup ortalamaları farkına dayalı madde analizi yapılmıştır. Alt-üst %27'lik gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında puan ortalamaları açısından farkların Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22'nin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22'nin ayırt etme gücünün yeterli olmadığını göstermektedir. Bu sebeple Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22 ölçekten çıkarılmıştır. Diğer maddelerin ise alt-üst %27'lik gruplar arasında puan ortalamaları açısından farkların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Bu maddelerin ayırt etme gücü yeterli bulunmuştur.

Ölçek güvenirliğini belirlemek için farklı yollar tercih edilmektedir. Cronbach alfa katsayısı, paralel formlar ve test-tekrar teste dayalı güvenirlik katsayıları ve madde toplam korelasyonları bu yollar arasındadır (Büyüköztürk, 2020). Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı,

madde varyanslarının bir özelliği olarak güvenilirlik hakkında bilgi vermektedir (Crocker ve Algina, 1986).

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Cronbach's Alpha (α) değeri .76 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının güvenilirliği için Cronbach's alfa değerinin .70 ve üzeri olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2020). Elde edilen bu değer ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi "*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*" .70, "*sıra dışı olmaya teşvik etme*" Cronbach's Alpha (α) değeri .71, "*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*" Cronbach's Alpha (α) değeri .81 ve "*hayal kurmaya teşvik etme*" Cronbach's Alpha (α) değeri .37 olarak bulunmuştur. Literatürde, ölçek ya da ölçek alt boyut madde sayısının 10'un altında olması durumunda Cronbach alfa değerinin düşük çıkabileceği belirtilmektedir (Bolarinwa, 2015; Souza, Alexandre ve Guirardello, 2017). Yaratıcılık çok yönlü bir davranış özelliği olduğundan, hayal gücünün de en önemli yaratıcı yeteneklerden biri olduğunu vurgulamak önemlidir (Karwowski ve Jankowska, 2016). Bu nedenle, çocukların yaratıcılığının gelişiminde araştırmacılar yaratıcı hayal gücünü desteklemenin önemine dikkat çekmişlerdir (Glăveanu, Karwowski, Jankowska ve Saint-Laurent, 2018). Hayal gücü, çocukların çevrelerindeki dünyayı anlamalarına yardımcı olmaktadır. Hayal gücünün işleyişi, deneyimin miktarına ve çeşitliliğine bağlıdır. Bu nedenle ebeveynler, çocuklarını yaratıcı hayal güçlerini kullanmaya teşvik etmelidirler (Russ, 2004; Vygotsky, 2004).

Ölçek maddelerinin alt boyutları, alt boyut maddeleri ve faktör yükleri incelendiğinde son düzenlemeler ile Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi toplamda 4 alt boyuttan ve 18 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar "*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*" (1, 5, 9, 13, 17, 21), "*sıra dışı olmaya teşvik etme*" (6, 10, 14), "*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*" (3, 7, 11, 15, 19, 23) ve "*hayal kurmaya teşvik etme*" (8, 12, 24) şeklindedir. 6, 10, 14 maddeleri ise ters maddelerdir.

5.1.2. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği'nin Geçerliliğine ve Güvenirliğine İlişkin Tartışma

Ölçeğin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .34 ile .79 arasında değerler aldığı

görülmektedir. Maddelerin faktör yükü değerinin .30'un üzerinde olması gerekmektedir (Seçer, 2015). Madde 1 ve Madde 2 faktör yük değeri .30'un altındadır. Bu sebeple madde 1 ve madde 2 analizden çıkarılmıştır. Madde 1 ve Madde 2 çıkarıldıktan sonra yapılan analiz sonucunda ulaşılan değerler kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Modelin genel uyumunu değerlendiren ki-kare testi araştırma sonucu elde edilen veri ile modelin uyumu göstermektedir ve ki-kare p değerinin anlamlı olmaması gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Ki-kare değerinin anlamlı çıktığı durumlarda da eğer ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında ise modelin kabul edilebileceği, 0 ile 3 değeri arasında ise modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu ifade edilmektedir (Karagöz, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altındadır ve bu sebeple model kabul edilebilir uyum indeksine sahiptir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ölçeğin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .33 ile .79 arasında değerler aldığı görülmektedir. Maddelerin faktör yükü değerinin .30'un üzerinde olması gerekmektedir (Seçer, 2015). Tüm maddeler .30 değerinin üzerindedir.

Ölçeğin ayırt edicilik gücünü belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarında 38 maddenin .34 ile .70 arasında sıralandığı görülmektedir. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri .30 ve üzeri olan maddelerin ölçülecek olan özelliği ayırt etme açısından yeterli olduğu kabul edildiği (Büyüköztürk, 2020) göz önüne alınarak madde toplam korelasyonlarının yeterli olduğu görülmektedir. Ölçek tek boyuttan ve 38 madden oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği Cronbach's Alpha (α) değeri .95 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının güvenilirliği için Cronbach's alfa değerinin .70 ve üzeri olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2020). Sonuçlar göz önüne alındığında, ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

5.1.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi ile Ebeveynlerin Yaratıcılık Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Tartışma

Ebeveyn çocuk ilişkilerinde *yaratıcılık iklimi anketinin alt boyutları arasındaki* ilişki incelendiğinde; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutu ile sıra dışı olmaya teşvik etme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. “*Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutu ile ise pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki elde edilmiştir. “*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.

Ebeveynlerin *yaratıcılık alguları ile çocuklarıyla olan yaratıcılık iklimleri arasındaki* ilişki incelendiğinde; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki elde edilmiştir. “*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu ile arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki elde edilmiştir. “*Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre *yaratıcılık iklimi* alt boyutları *ebeveynlerin yaratıcılık algısı* puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Yaratıcılık iklimi, yaratıcı performans özellikleri ölçeği üzerindeki toplam varyansın %22’sini açıklamaktadır. Yaratıcılık gelişimi için ebeveynlerin mevcut eğilimlerini anlamamanın yanı sıra, yaratıcılığı destekleyen veya engelleyen ebeveyn-çocuk etkileşimlerini anlamak da önemli görülmektedir (Pugsley ve Acar, 2018). Ebeveynlerin en çok değer verdiği şeylerin ve çocuklarda istenen-istenmeyen davranışları neyin oluşturduğuna dair fikirlerinin, çocukların davranışlarına yansıdığı bilinmektedir (Cropley 1967; Raina, 1975; Runco ve Johnson, 2002). Torrance (1975), çocukların yaratıcılığını geliştirme konusunda, ebeveynlerin yaratıcılık gelişimini destekleyici özelliklerine değer vermeleri gerektiğini savunmaktadır. Plucker ve Dow (2010), yaratıcılığın gelişimine önem vermeyi ebeveyn tutumlarının öncüsü olarak vurgulamaktadır. Yaratıcılığa karşı olumlu tutum ve değerlere sahip olan ebeveynlerin, çocuklarının yaratıcılık özelliklerini destekleme olasılığı daha yüksek görülmektedir (Pugsley ve Acar, 2018). Yaratıcılık gelişiminde önemli olan bir diğer faktör de çevre olarak belirtilmektedir (Ekvall ve Ryhammar, 1999; Rhodes, 1961). Bu çevre içerisinde yer alan ev ortamı, ebeveynlerin çocuklarının özgürlük, psikolojik güvenlik, özerklik ve özgüven özelliklerini ne ölçüde teşvik ettiğine bağlı olarak yaratıcılığı teşvik edebilmekte veya engelleyebilmektedir (Domino, 1979; Heilbrun, 1971). Çocuklarının yaratıcılığını destekleyen ebeveynlerin evde belirli bir iklim yarattığı kanıtlanmıştır. Bu ebeveynler yeniliği, çeşitliliği ve uyumsuzluğu

deneyimlemeye teşvik etmekte, hayal kurmaya ve yaratıcı düşünmeye ilham vermekte ve yaratıcı eylemlerinde azimli olmaları için çocuklarına destek vermektedirler (Kwaśniewska, Gralewski, Witkowska, Kostrzewska ve Lebuda 2018). Bunların yanında çocukları üzerinde dayatmacı davranışlar sergilememe, çocuklarının davranışları ya da yaptıkları şeyler konusunda aşırı beklenti içinde olmama, sorularına geçiştirmeden, sıkılmadan, onların anlayabilecekleri şekilde doğru cevaplar verme, akranları ile bir arada bulunmasına fırsatlar verme, düşüncelerine veya ortaya çıkardıkları herhangi bir ürüne olumsuz dönütte bulunmama ve çocuklarına yakın ilgi gösterme yaratıcılığı destekleyici ebeveyn özelliklerinden bazılarıdır (Artut, 2010; Turla, 2004). “*Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*”, “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutlarının ebeveynlerin yaratıcılık algısı puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre *ebeveynlerin yaratıcılık algıları* puanları *yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme* alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Yaratıcı performans özellikleri ölçeği toplam puanları “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutu puanları üzerindeki toplam varyansın %2’sini açıklamaktadır.

Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre *ebeveynlerin yaratıcılık algıları* puanları “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Yaratıcı performans özellikleri ölçeği toplam puanları “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu puanları üzerindeki toplam varyansın %16’sını açıklamaktadır.

Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre *ebeveynlerin yaratıcılık algıları* puanları “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamamaktadır.

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin ebeveyn çocuk ilişkilerinde yaratıcılık iklimi puan ortalamalarının, *çocuğunun yaşına* göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analiz sonucuna göre; “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutu çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. “*Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde

varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutlarında 6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanları 5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yaratıcı insanların, çocuklarını yenilik ve çeşitlilik yaşamaya teşvik eden ailelerde büyüdükları kanıtlanmıştır (Tennent ve Berthelsen, 1997). Çocukların deney yapmalarına, yaratıcı bir şekilde araştırma yapmalarına, sorunları kendi başlarına çözmelerine izin vermek, yaratıcılığın gelişimini desteklemenin en önemli yollarındandır (Jankowska ve Gralowski, 2022). Çocukların yaratıcılığının gelişimini desteklemek, onların bağımsız olmalarına, yeni ve farklı fikirlerde risk almalarına fırsat vermekle bağlantılıdır (Michel ve Dudek, 1991). Yaratıcılık üzerine yapılan çalışmalar, ebeveyn teşviki ve desteğinin önemini ortaya koymaktadır. Ebeveynleri tarafından desteklendiğini hisseden, bağımsızlıklarını ve bireyselliklerini (özerkliklerini) geliştirmek için çaba sarfedildiğini hisseden çocuklar, yalnızca bu konuda desteklenen çocuklara göre daha iyi gelişmektedir (Howe, 2002; Rathunde, 1996).

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin *ebeveynlerin yaratıcılık algıları* puan ortalamaları *çocuğunun yaşına* göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre 5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanları 4 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. İki-dört yaş döneminde çocuklarda yaratıcılık daha çok dünyayı keşfetme ve kendini anlaşılır kılmayı sağlama süreci olarak ortaya çıkar. Çocuklar bu yaş döneminde uyum sağlamayı öğrenme aşamasındadırlar ve kelime hazineleri hızla gelişmektedir. Beş-altı yaş döneminde ise başkalarının söylediklerini ve yaptıklarını dikkate almakta, ebeveynleriyle daha fazla etkileşime girmekte, kendi kişiliklerini yaratmaya başlamakta ve düşsel bir dünyanın gerçek yaratıcısı haline gelmektedir. Diğer insanlarla olan etkileşimin arttığı beş-altı yaş döneminde ebeveynlerle olan iletişim de artmaktadır. Çocuğun iletişim becerilerindeki gelişmeler onun yaratıcılık gelişimini de desteklemektedir (Çetin ve Koyuncuoğlu, 2013). Literatürdeki çalışmalar etkili iletişimin ve yüksek iletişim becerilerinin yaratıcılık gelişimine katkı sağladığını göstermektedir (Adıgüzel, 2019; Ohly, Kase ve Škerlavaj, 2010; Pitafi, Kanwal, Pitafi, Rashid ve Ren, 2020).

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin *ebeveynlerin yaratıcılık algıları* puanları *çocuğun cinsiyetine, annenin yaşına, babanın yaşına ve annenin çalışma durumuna* göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Ebeveynlerin yaratıcılık algıları daha çok

yaratıcılığa verdikleri önem, yaratıcı kişisel kimlik inançları ve yaratıcılığa verilen değer ile ilişkilendirilmektedir. Yaratıcılığa değer vermek ve yaratıcılık hakkında bilgi sahibi olmak yaratıcılık gelişimine verilen destek için çok önemli görülmektedir (Sternberg, 2002). Yaratıcılığa değer vermek, yaratıcı potansiyel ve yaratıcı davranış arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Bu nedenle yaratıcılığı yaşamın herhangi bir alanında veya günlük aile yaşamında da kullanmak için, yaratıcılığı değerli olarak algılamak gerekmektedir. (Lebuda, Jankowska, Karwowski, 2020; Plucker ve Makel, 2012).

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin yaratıcılık iklimi puan ortalamalarının, *çocuğunun cinsiyetine* göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analize göre; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*”, “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin yaratıcılık iklimi puan ortalamalarının, *çocuk sayısına* göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analiz sonucuna göre; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*”, “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” alt boyutunda 2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk, 3 çocuk, 4 çocuk ve fazlasına sahip olan ebeveynlerin puanlarından ve 4 çocuk ve fazlasına sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk ve 3 çocuğa sahip ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamsal düzeyde daha yüksektir. “*Sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutlarında 2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk ve 3 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamsal düzeyde daha yüksektir. Anne babaların sahip oldukları çocuk sayısı, çocuklarına olan tutumlarını ve ilişkilerini etkilemektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Sak, Sak, Atli ve Şahin, 2015; Yavuzer, 1990). Güneysu ve Bilir (1991) ve Yaprak (2007), ailede çocuk sayısı arttıkça anne babaların çocuklarına karşı onları destekleme, güven duygusu hissettirme, kendilerini açıkça ifade etmelerine fırsat verme davranışlarında azalma olduğunu tespit etmişlerdir. Anne babalar çocuk sayısı arttıkça daha baskın tutumlar sergileyerek çocuklar üzerinde daha kontrollü olmaya ve istenmeyen davranışları azaltmaya çalışıyor olabilmektedirler. Bunun yanında çocuk sayısı azaldıkça her çocuğa ayrılan özel

vakit ve ilgi süresi artabilmektedir (Ayyıldız, 2005; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005; Şanlı ve Öztürk, 2012)

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin yaratıcılık iklimi puan ortalamalarının, *annenin yaşına* göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analiz sonucuna göre; üç alt boyut da annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*” ve “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” alt boyutlarında 21-30 yaş aralığına sahip annelerin puanları 31-35 yaş aralığına sahip annelerinden puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. “*Yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutunda 21-30 yaş aralığına sahip annelerin puanları 31-35 ve 36 yaş üzeri annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yapılan çalışmalar ebeveynlerin yaşlarının çocuklarıyla olan iletişim ve etkileşimlerine etkisi olduğunu göstermektedir. Anne babaların yaşları küçüldükçe çocuklarıyla geçirdikleri etkili zaman, onlara verdikleri destek düzeyi artmaktadır (Sak, Sak, Atlı ve Şahin, 2015). Bunların yanında genç anne babaların daha bilinçli ve farkındalık düzeyinin yüksek olması, çocuk yetiştirmede hevesli ve dinamik olması, teknoloji kullanımının yaşı büyük ebeveynlere göre daha ileri düzeyde olması gibi nedenler çocuklarına sağladıkları uyarıları ve onlarla olan etkileşimlerini zenginleştirdiği düşünülmektedir.

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin yaratıcılık iklimi puan ortalamalarının, *babanın yaşına* göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analiz sonucuna göre; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*”, “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları babanın yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*”, “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutlarında 21-30 yaşa sahip babaların puanları 31-35 yaş ve 36 yaş üzeri babaların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Şendoğdu (2000), genç babaların daha ileri yaştaki babalara göre daha az baskı-disiplin boyutunu benimsediklerini tespit etmiştir. Aynı şekilde Özyürek ve Tezel Şahin (2005), 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarını inceledikleri çalışmada 29 ve daha alt yaş

grubundaki babaların davranışının 30-38 yaş grubu babalardan daha olumlu olduğuna ulaşımlardır.

48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin yaratıcılık iklimi puan ortalamalarının, *annenin çalışma durumuna* göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analiz sonucuna göre; “*yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme*”, “*sıra dışı olmaya teşvik etme*” ve “*yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi*” alt boyutları annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çalışan annelerin puanları çalışmayan annelerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Araştırmalar, yaratıcılığı yüksek olan çocukların ebeveynlerinin genellikle kariyerlerine önem verdiklerini, çalışma hayatı içerisinde olduklarını, daha az koruyucu, daha az baskılı ve otoriter davranmaya eğilimli olduklarını, aktif ve bağımsız bir yaşamları olduğunu söylemektedir (Haktanır, Baran ve Alisinanoğlu, 1998; MacKinnon, 1962; Sak, Sak, Atli ve Şahin, 2015). Utaş Akhan, Akhan ve Batmaz (2012), 0-6 yaş grubu çocuğu olan çalışan anneler ile yaptıkları çalışmada annelerin büyük çoğunluğunun çalışmaktan dolayı suçluluk duygusuna kapılarak bu sorunla başa çıkabilmek için daha çeşitli yöntemler uyguladıkları sonucuna ulaşımlardır. Çalışmayan anneler, çalışan ve bir mesleğe sahip olan annelere oranla evde çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmektedirler. Bu nedenle çocuklarının bakım ve ihtiyaçları için daha fazla enerji sarfetmektedirler. Fakat bütün gün evde çocuklarıyla birlikte olan bu ailelerde anne-çocuk ilişkileri zedelenebilmektedir. Bunların yanında çalışmayan annelerin maddi sıkıntıları da anne-çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkileyip birçok problemin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Çalışan anneler, işlerinden kalan zamanı çocukları için daha doğru planlamakta, çocuklarıyla kaliteli zaman geçirebilmekte ve çocuklarına zengin uyaran ve çevre sağlayabilmektedirler (Santrock, 1983, Stewart ve Friedman, 1987).

5.2. Sonuç

Araştırmada, “Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (Climate for Creativity in Parent-Child Relationship Questionnaire/CCP-CRQ)” ile “Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeğinin (Performing Creative Characteristics Scale/PCCS)” Türkçe uyarlaması (geçerlik-güvenirlik çalışması) gerçekleştirilerek, ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (EÇİYİA)*”, “*Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (YPÖÖ)*” ve “*Yarı Yapılandırılmış*

Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma 3 çalışma grubu ile yürütülmüştür. “EÇİYİA” ve “YPÖÖ” geçerlik güvenirlik çalışmaları için 48-72 aylar arasında çocuğa sahip 400 ebeveyne (Çalışma Grubu-I ve II) uygulanmıştır. Çalışma Grubu-III’te ise ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için 48-72 aylar arasında çocuğa sahip 370 ebeveyne ulaşılmıştır.

Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (EÇİYİA) geçerliği için gerçekleştirilen analiz sonuçları:

- Çalışmanın kapsam geçerliği analizinde altı uzman görüşünün değerlendirilmesi amacıyla, her bir maddenin kapsam geçerliği oranı hesaplanmıştır. Kapsam geçerliği ortalamaları alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGI) hesaplanmıştır. Değerlendirmeler sonucunda tüm maddelerin 1.00 kapsam geçerliği ortalamasına (KGO) sahip olduğu, ölçme aracında bulunan tüm maddelerin uzmanlar tarafından kabul edildiği saptanmıştır. Değerlerin ortalamaları alınarak kapsam geçerliği indeksi değeri de 1.00 olarak saptanmıştır. Elde edilen bu değerler, kapsam geçerliğinin sağlandığını göstermiştir.
- *Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme* alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .37 ile .70 arasında değerler aldığı görülmüştür. Yapılan analize göre ki-kare değerinin serbestlik derecesi bölümü 0 ile 3 değeri arasında bulunmuştur ve bu sebeple modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmüştür.
- *Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme* alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .30 ile .74 arasında değerler aldığı görülmüştür. Yapılan analize göre ki-kare değerinin serbestlik derecesi bölümü 0 ile 3 değeri arasında bulunmuştur ve bu sebeple modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmüştür.
- *Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi* alt boyutunun modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .57 ile .82 arasında değerler aldığı görülmüştür. Araştırmada ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altında olduğu bulunmuştur ve bu sebeple modelin kabul edilebilir uyum indeksine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmüştür.

- *Hayal Kurmaya Teşvik Etme* alt boyutunun toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .24 ile .66 arasında değerler aldığı görülmüştür. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında ise, 4. Maddenin faktör yükünün .30'un altında olduğu görülmüştür. Madde 4 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .20 ile .76 arasında değerler aldığı görülmüştür. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında ise, 16. Maddenin faktör yükünün .30'un altında olduğu görülmüştür. Madde 16 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .32 ile .77 arasında değerler aldığı görülmüştür. Bu araştırma da ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 0 ile 3 değeri arasında bulunmuştur ve bu sebeple modelin mükemmel uyum indeksine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmüştür. Alt-Üst %27'lik gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda Alt-Üst %27'lik gruplar arasında puan ortalamaları açısından farkların Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22'nin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22'nin ayırt etme gücünün yeterli olmadığını göstermiştir. Bu sebeple Madde 2, Madde 18, Madde 20 ve Madde 22 ölçekten çıkarılmıştır.
- Analizler sonucunda Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi toplamda 4 alt boyuttan ve 18 maddeden oluşmuştur. Bu alt boyutlar Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme (1, 5, 9, 13, 17, 21), Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme (6, 10, 14), Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi (3, 7, 11, 15, 19, 23) ve Hayal Kurmaya Teşvik Etme (8, 12, 24) şeklindedir. 6, 10, 14 maddeleri ise ters maddelerdir.

Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi (EÇİYİA) güvenilirliği için gerçekleştirilen analiz sonuçları:

- Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin Cronbach's Alpha (α) değeri .76 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.
- Araştırma sonucunda “Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme” alt boyutunun iç tutarlık katsayısı .70, “Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme” alt boyutunun iç tutarlık katsayısı .71, “Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi” alt boyutunun iç tutarlık katsayısı .81 ve “Hayal Kurmaya Teşvik Etme” alt boyutunun iç tutarlık katsayısı .37 olarak hesaplanmıştır. Literatürde, ölçek ya da ölçek alt boyut madde sayısının 10'un altında olması durumunda Cronbach alfa değerinin düşük çıkabileceği belirtilmiştir (Bolarinwa, 2015; Souza, Alexandre, Guirardello, 2017). Çocukların hayal kurmasında aktif ebeveyn desteği, yaratıcılığı geliştirmeyi amaçlayan ebeveynlerin çocuklara yönelik tutum ve davranışlarının en önemlileri arasında görülmüştür (Lebuda, Jankowska, Karwowski, 2020). Sözü edilen gerekçelerle “Hayal Kurmaya Teşvik Etme” alt boyutu ölçekten çıkarılmamıştır.

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (YPÖÖ) geçerliği için gerçekleştirilen analiz sonuçları:

- Ölçeğin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .34 ile .79 arasında değerler aldığı görülmüştür. Madde 1 ve Madde 2 faktör yük değeri. 30'un altında olarak bulunmuştur. Bu sebeple madde 1 ve madde 2 analizden çıkarılmıştır.
- Madde 1 ve 2 Çıkarıldıktan Sonra yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, uyum indeks değerleri kabul edilebilir uyuma işaret etmiştir. Araştırma sonucunda ki-kare p değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 5 değerinin altındadır ve bu sebeple modelin kabul edilebilir uyum indeksine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sözü edilen gerekçelerle modelin veri ile uyumlu olduğu görülmüştür.
- Ölçeğin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gözlenen değişkenler ile faktörler arasındaki ilişkiyi gösteren faktör yük değerlerinin .33 ile .79 arasında

değerler aldığı görülmüştür. Tüm maddelerin .30 değerinin üzerinde olduğu belirlenmiştir.

- Ölçeğin ayırt edicilik gücünü belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarında 38 maddenin .34 ile .70 arasında sıralandığı görülmüştür. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri .30 ve üzeri olan maddelerin ölçülecek olan özelliği ayırt etme açısından yeterli olduğu kabul edildiği göz önüne alınarak madde toplam korelasyonlarının yeterli olduğu belirlenmiştir.
- Analizler sonucunda ölçek tek boyuttan ve 38 madden oluşmuştur. Ölçekte ters madde yer almamıştır.

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği (YPÖÖ) güvenilirliği için gerçekleştirilen analiz sonuçları:

- Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği iç tutarlık katsayısı (Cronbach's Alpha (α) değeri) .95 olarak bulunduğundan ölçek güvenilir bir ölçme aracı olarak belirlenmiştir.

Ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik sonuçları:

- Yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme alt boyutu ile sıra dışı olmaya teşvik etme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir, yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi alt boyutu ile ise pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki elde edilmiştir. Sıra dışı olmaya teşvik etme ve yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.
- Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları ile yeni ve çeşitli deneyimler yaşamaya teşvik etme alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki ve sıra dışı olmaya teşvik etme alt boyutu ile arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki elde edilmiştir. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları ile yaratıcı eylemlerde azmin desteklenmesi alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.
- Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketinin alt boyutları Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği üzerindeki toplam varyansın %22'sini açıklamıştır. Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme,

Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutlarının Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

- Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği toplam puanları Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme alt boyutu puanları üzerindeki toplam varyansın %16'sını açıklamıştır.
- Basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamamıştır.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları puanlarının çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme alt boyutu çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır. Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutları çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutlarında 6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanları 5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre 5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanları 4 yaş çocuğu olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları puanlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre; Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme, Sıra Dışı Olmaya

Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.

- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme, Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme alt boyutunda 2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk, 3 çocuk, 4 çocuk ve fazlasına sahip olan ebeveynlerin puanlarından ve 4 çocuk ve fazlasına sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk ve 3 çocuğa sahip ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamsal düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutlarında 2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları tek çocuk ve 3 çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamsal düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları puanlarının annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme, Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutları annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme ve Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme alt boyutlarında 21-30 yaş aralığına sahip annelerin puanları 31-35 yaş aralığına sahip annelerinden puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutunda

21-30 yaş aralığına sahip annelerin puanları 31-35 ve 36 yaş üzeri annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları puanlarının babanın yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA testi sonucuna göre; Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme, Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutları babanın yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Farklılaşmanın kaynağına bakarken varyanslar homojen olarak dağıldığı için Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme, Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutlarında 21-30 yaşa sahip babaların puanları 31-35 yaş ve 36 yaş üzeri babaların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları annenin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi alt boyutları puanlarının annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre; Yeni ve Çeşitli Deneyimler Yaşamaya Teşvik Etme, Sıra Dışı Olmaya Teşvik Etme ve Yaratıcı Eylemlerde Azmin Desteklenmesi alt boyutları annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Annesi çalışana çocukların puanları çalışmayan çocukların puanlarını göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- 48-72 aylar arasındaki çocukların ebeveynlerinin Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği puanları annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.

5.3. Öneriler

- ✓ Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin farklı yaş gruplarında çocuğa sahip olan ebeveynler ile standardizasyon çalışması yapılarak, Türkiye'deki ebeveynlere uygun normlar oluşturulabilir.
- ✓ Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği farklı yaş gruplarında yetişkinler ile standardizasyon çalışması yapılabilir.

- ✓ Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi ve Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği yaratıcılık alanlarında yapılacak çalışmalarda veri toplama aracı olarak kullanılabilir.
- ✓ Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi'nin araştırmalarda kullanılması, çocukların yaratıcı gelişimini desteklemek için ebeveynlerin, özellikle annelerin günlük aktivitelerini daha iyi düzenlemede yardımcı olabilir ve gelecekte, aile ortamında yaratıcılığı destekleyecek stratejilerin daha etkili formüle edilmesinde yardımcı olması sağlanabilir.
- ✓ Araştırmada elde edilen ebeveyn çocuk ilişkilerinde yaratıcılık iklimi ile ebeveynlerin yaratıcılık algıları arasındaki ilişkiye göre, 48-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlere; çocuklara aile ortamında yaratıcılıklarını destekleyici fırsatlar sağlaması, yaratıcılığa daha çok önem vermeleri önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Pugsley, L. & Acar, S. (2018). Supporting creativity or conformity? Influence of home environment and parental factors on the value of children's creativity characteristics. *The Journal of Creative Behavior*, 0 (0), 1-12, jocb.393-. doi:10.1002/jocb.393.
- Adiguzel, Z. (2019). Relationships among leader effectiveness, learning orientation, effective communication, team creativity and service innovation in the service sector. *Business and Economics Research Journal*, 10(1), 131-148.
- Aktan, Z. D. (2015). *Okul öncesi eğitimde yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Aral, N. & Yıldız Bıçakçı, M. (2014). *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*. N. Aral ve G. Duman (Ed.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Argun, Y. (2004). Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi. Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (2010). *Okul öncesinde resim eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (2013). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydoğdu, F. & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Bagherpour, M. & Shamshiri, B. (2018). The effect of educational methods on creativity of pre-school children: A case study. *Management Science Letters*. 8, 717-724.
- Balcı, A. (2021). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Batdı, V. & Çoban, A. (2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. B. Oral ve A. Çoban (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Behnamnia, N., Kamsin, A. & Ismail, M. A. B. (2020). The landscape of research on the use of digital game-based learning apps to nurture creativity among young children: A review. *Thinking Skills and Creativity*, (), 100666-. doi:10.1016/j.tsc.2020.100666

Bilge, F. (2021). *36-72 aylık çocukların medya içeriklerine erişiminde ebeveyn aracılıkları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: Okan Üniversitesi.

Bolarinwa, O. A. (2015). Principles and methods of validity and reliability testing of questionnaires used in social and health science researches. *Nigerian Postgraduate Medical Journal*, 22(4), 195-201.

Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (28. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Carlson, S. M., & Moses, L. J. (2001). Individual differences in inhibitory control and children's theory of mind. *Child Development*, 72(4), 1032-1053.

Carlson, S. M., & Wang, T. S. (2007). Inhibitory control and emotion regulation in preschool children. *Cognitive Development*, 22(4), 489-510.

Carlson, S. M., Moses, L. J., & Breton, C. (2002). How specific is the relation between executive functioning and theory of mind? Contributions of inhibitory control and working memory. *Infant and Child Development*, 11, 73-92.

Cevher Kalburan, N. (2011). *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve sanat*. Ankara: Eğiten Kitap.

Chae, S. (2003). Adaptation of a picture-type creativity test for pre-school children. *Language Testing*, 20, 178-188.

Chan, D. W. & Zhao, Y. (2010). The relationship between drawing skill and artistic creativity: do age and artistic involvement make a difference?. *Creativity Research Journal*, 22 (1), 27-36.

Crocer, L., & Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Cropley, A.J. (1967). *Creativity*. London, UK: Longman

Çakmak, A. & Geçmiş, H. H. (2014). *Çocukta sanat ve yaratıcılık*. Ankara: Vize Yayıncılık.

Çelebi Öncü, E. & Ulutaş, İ. (2015). *Her yönüyle okul öncesi eğitim-2, Yaratıcılığın Keşfi/Okul Öncesinde Görsel Sanat Eğitimi*. Ankara: Hedef Yayıncılık.

- Çelebi Öncü, E. (2012). *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çeliköz, N. (2017). Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *Yıldız Journal of Educational Research*, 2(1), 1-25.
- Çetin, Z., & Koyuncuoğlu, B. (2013). *İz bırakmak: "Çocuk, sanat ve yaratıcılık"*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Dağlıoğlu, H. E. (2020). *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi*. E. Çelebi Öncü (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Demircioğlu, G. (2011). *Geçerlik ve güvenirlik*. E. Karip (Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Domino, G. (1979). Creativity and the home environment. *Gifted Child Quarterly*, 23, 818–828.
- Ekvall, G. (1999). *Creative climate*. In M. A. Runco & S. R. Pritzker (Eds.), *Encyclopedia of creativity* (Vol. I, pp. 403–413). New York: Academic Press.
- Ekvall, G., & Ryhammar, L. (1999). The creative climate: Its determinants and effects at a Swedish University. *Creativity Research Journal*, 12, 303–310.
- Ercan, İ., & Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlilik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Fisher, R. (1995). *Teaching children to think*, Stanley Thornes.
- George, D. & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS Statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Gizir Ergen, Z. & Köksal Akyol, A. (2012). Anaokuluna devam eden çocukların yaratıcılıklarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 5(2), 156-170.
- Glăveanu, V. P., Karwowski, M., Jankowska, D. M., & Saint-Laurent, de C. (2018). Creative imagination. In T. Zittoun & V. Glăveanu (Eds.), *Frontiers in culture and psychology. Handbook of imagination and culture* (pp. 61–86). Ch. Chiu, Y. Hong, & M. J. Gelfand (Series Eds.). Oxford University Press.
- Gong, X., Zhang, X. & Tsang, M. C. (2020). Creativity development in preschoolers: The effects of childrens museum visits and other education environment factors. *Studies in Educational Evaluation*. 1-11, 100932–. doi:10.1016/j.stueduc.2020.100932

- Güneysu, S. & Bilir, Ş. (1991). *Üniversite gençlerinin kendilerini kabul düzeyine algılanan anne baba tutumlarının etkisi. Aile yazıları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Haktanır, G., Baran, G. & Alisinanoğlu, F. (1998). Çalışan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. *Eğitim ve Bilim*, [S.1.], 22 (109), 27-31. ISSN 1300-1337.
- Heilbrun, A.B. (1971). Maternal child rearing and creativity in sons. *Journal of Genetic Psychology*, 119, 175–179.
- Howe, M. J. A. (2002). Prodigies and creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity* (pp. 431– 446). Cambridge University Press.
- Hunter, S. T., Bedell, K. E., & Mumford, M. D. (2007). Climate for creativity: A quantitative review. *Creativity Research Journal*, 19, 69–90.
- James, L. R., James, L. A., & Ashe, D. K. (1990). *The meaning of organizations: The role of cognition and values*. In B. Schneider (Ed.), *Organizational climate and culture* (pp. 41–84). San Francisco: Jossey-Bass.
- Jankowska, D. M., & Gralewski, J. (2022). The familial context of children’s creativity: parenting styles and the climate for creativity in parent–child relationship. *Creativity Studies*, 15(1), 1–24.
- Kannan. K. S. & Manoj. K. (2015). Outlier detection in multivariate data. *Applied Mathematical Sciences*. 47. 2317-2324.
- Karaca, N. H., Uzun, H., Metin, Ş. & Aral, N. (2020). Demographic factors associated with young children’s motor creativity. *Kıbrıslı Eğitim Bilimleri Dergisi*. (5), 1307-1319.
- Karadayı, Ş.İ. (2018). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitiminin yaratıcılık performansı, yönetici zihinsel işlevler ve duygu düzenleme becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir: Ege Üniversitesi.
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karlıdağ, İ. (2018). *Okul öncesi eğitim ortamının kalitesinin çocukların yaratıcılığına etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

- Karwowski, M., & Jankowska, D. M. (2016). Four faces of creativity at school. In R. A. Beghetto & J. C. Kaufman (Eds.), *Nurturing creativity in the classroom* (pp. 337–354). Cambridge University Press.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim. Görmek, öğrenmek, yaratmak*. Ankara: Pegem Akademi.
- Korkmaz, İ. (2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. B. Oral ve A. oban (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Kuru Turaşlı, N. (2020). Yaratıcılıkta temel kavramlar ve yaratıcılığın doğasını anlamak. E. elebi nc (Ed.) *Erken ocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi içinde*, Ankara: Pegem Akademi.
- Kwaşniewska, J. M., Gralewski, J., Witkowska, E. M., Koşzewska, M., & Lebuda, I. (2018). Mothers' personality traits and the climate for creativity they build with their children. *Thinking Skills and Creativity*, 27, 13–24.
- Lebuda, I., Jankowska, D. M., & Karwowski, M. (2020). Parents' creative self-concept and creative activity as predictors of family lifestyle. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(24), 9558.
- Lee, K. H. (2005). The relationship between creative thinking ability and creative personality of preschoolers. *International Education Journal*, 6(2), 194-199.
- Liao, I. C. (2005). *The study of preschool children's creativity and its correlates*. Unpublished Master's Thesis. Chengchi University, Taiwan.
- MacKinnon, D.W. (1962). The nature and nurture of creative talent. *Am. Psychol.* 17, 484–495.
- Mak, M. C. K., Vong, K. P., Lu, S., & Leung, S. O. (2020). Towards a performing creative characteristics scale (pccs) for chinese young children. *Thinking Skills and Creativity*, 1-39, doi:10.1016/j.tsc.2020.100633
- Mayesky, M. (2011). *Creative activities for young children*. Cengage Learning.
- Meydan, C.M & Şeşen H. (2015). *Yapısal eşitlik modellemesi Amos uygulamaları*. 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Michel, M., & Dudek, S. Z. (1991). Mother–child relationships and creativity. *Creativity Research Journal*, 4(3), 281–286.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1993). Milli Eğitim Őuraları, https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/surular/dokumanlar/14_sura.pdf internet adresinden 18.05.2022 tarihinde erişilmiştir.

- Ohly, S., Kase, R. & Škerlavaj, M. (2010). Networks for generating and for validating ideas: The social side of creativity. *Innovation: Management, Policy & Practice*, 12(1), 41–52.
- Oral, B. & Çoban, A. (2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Önem, E. (2011). Bireysel dil kullanımını etkileyen etkenler. *Dil Dergisi*, (152), 57-67.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 19-34.
- Parker, C. P., Baltes, B. B., Young, S. A., Huff, J. W., Altmann, R. A., Lacost, H. A., & Roberts, J. E. (2003). Relationships between psychological climate perceptions and work outcomes: A meta-analytic review. *Journal of Organizational Behavior*, 24, 389–416.
- Pitafi, A. H., Kanwal, S., Pitafi, A., Rashid, R. M. & Ren, M. (2020). Impact of excessive use of social media on employee creativity through strain: moderation effect of communication visibility. *PACIS 2020 Proceedings*. 170.
- Plucker, J.A. & Makel, M.C. (2012). Assessment of creativity. In *The cambridge handbook of creativity*; Cambridge University Press (CUP): Cambridge, UK. pp. 48–73.
- Plucker, J.A., & Dow, G.T. (2010). Attitude change as the precursor to creativity enhancement. In R.A. Beghetto & J.C. Kaufman (Eds.), *Nurturing creativity in the classroom* (pp. 362–379). New York, NY: Cambridge University Press
- Raina, M.K. (1975). Parental perception about ideal child: A cross-cultural study. *Journal of Marriage and the Family*, 37, 229–232.
- Rathunde, K. (1996). Family context and talented adolescents' optimal experience in school-related activities. *Journal of Research on Adolescence*, 6(4), 605–628.
- Rhodes, M. (1961). An analysis of creativity. *The Phi Delta Kappan*, 42, 305–310.
- Runco, M.A., & Johnson, D.J. (2002). Parents' and teachers' implicit theories of children's creativity: A cross-cultural perspective. *Creativity Research Journal*, 14, 427–438.
- Russ, S. W. (2004). *Play in child development and psychotherapy: Toward empirically supported practice*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. <https://doi.org/10.4324/9781410609397>

- Sak, R., Şahin Sak, İ., Atlı, S. & Şahin, B. (2015). Okul öncesi dönem: anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991 .
- San, İ. (2004). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Santrok, J.W. (1983). *Life-span development wn*. C Brown Comp USA.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Souza, A. C. D., Alexandre, N. M. C. & Guirardello, E. D. B. (2017). Psychometric properties in instruments evaluation of reliability and validity. *Epidemiologia e Serviços de Saúde*, 26(3), 649-659.
- Sternberg, R. J. (2002). Creativity as a decision: Comment. *Am. Psychol.* 57, 376.
- Stewart Clarke, A. & Friedmon, S. (1987). *Child development infancy through adolescence*. John Wiley and Sons. USA.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının annesinin algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tennent, L., & Berthelsen, D. (1997). Creativity: What does it mean in the family context? *Journal of Australian Research in Early Childhood Education*, 1, 91-104.
- Torrance, E.P. (1975). *Preliminary manual: Ideal child checklist*. Athens, GA: Georgia Studies of Creative Behavior.
- Tuncer, M. (2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. B. Oral ve A. Çoban (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Turla, A. (2004). *Çocuk ve yaratıcılık "Çocuğum daha yaratıcı olabilir mi?"*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Tutar, H. & Erdem, A.T. (2020). *Örnekleriyle bilimsel araştırma yöntemleri ve -spss uygulamaları-*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ulçay, S. (1993). “Okul öncesi kuruluşlarda yaratıcılık”, 2-3 Ya-Pa okul öncesi eğitimi ve yaygınlaştırılması semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Utaş Akhan, L., Akhan, L. & Batmaz, M. (2012). 0-6 yaş grubu çocuğu olan çalışan annelerin çocuk bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların ve sorun çözme yaklaşımlarının incelenmesi. *Florence Nightingale Journal of Nursing* , 19(3),161-167.
- Utuş, T. (2022). *Ebeveynlerin dijital oyun rehberlik stratejileri ile dijital oyunların okul öncesi dönem çocuklarına etkisine yönelik ebeveynlerin algılarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Üstün Vural, D. (2011). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi. “Sanat yoluyla öğrenme ve yaratıcılık”*. A. O. Alakuş ve L. Mercin (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Üstündağ, T. (2014). *Yaratıcılığa yolculuk*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and creativity in childhood. *Journal of Russian and East European Psychology*, 42(1), 7–97.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Yaşar, M. & Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3 (2), 201-209.
- Yavuzer, H. (1990). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız Bıçakçı, M. (2014). *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*. N. Aral ve G. Duman (Ed.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldız Çiçekler, C. & Aral, N. (2021). Investigation of the relationship between creativity of preschool children and reflective thinking tendencies of teachers. *Research in Pedagogy*. (2), 405-417.
- Yıldız Çiçekler, C. (2016). *Yaratıcı Beceriler Ölçeği (YBÖ)’nin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Yolcu, E. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yurdugül H., & Aşkar, P. (2008). An investigation of the factorial structures of pupils' attitude towards technology (patt): a turkish sample. *İlköğretim Online*, 7(2), 288- 309.

Zeytun, S. (2010). *Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılık ve problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi.

EKLER

Ek-1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu		
Çocuğun Yaşı	: ( ) 4 ( ) 5 ( ) 6	
Çocuğun Cinsiyeti	: ( ) Kız ( ) Erkek	
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	: ( ) Tek çocuk ( ) 2 çocuk ( ) 3 çocuk ( ) 4 çocuk ve daha fazlası	
Anne-Babanın Yaşı	: Anne	Baba
	( ) 21-25 ( ) 26-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 41-45 ( ) 46 ve üzeri	( ) 21-25 ( ) 26-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 41-45 ( ) 46 ve üzeri
Anne-Babanın Eğitim Durumu	: Anne	Baba
	( ) Okur-yazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ve üzeri	( ) Okur-yazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ve üzeri
Aile Yapısı	: ( ) Çekirdek aile ( ) Geniş aile	
Annenin Çalışma Durumu	: ( ) Çalışmıyor ( ) Çalışıyor	

Ek-2. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaratıcılık İklimi Anketi

	Kesinlikle Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Çocuğuma problemlerini çözmesi için farklı yollar önermeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Çocuğumun sorunları olduğunda çözüm bulması için onu destekler ve motive ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Çocuğuma hayatın çok sayıda rengini ve karmaşıklığını gösteririm.	1	2	3	4	5	6	7
4. Çocuğumun oyun sırasında dahi olsa belirlenmiş kurallara saygı duyması beni memnun eder.	1	2	3	4	5	6	7
5. Mükemmellikten uzak bile olsa çocuğumun fikirlerine her zaman değer veririm.	1	2	3	4	5	6	7

Ek-3. Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği

Yaratıcı Performans Özellikleri Ölçeği											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Uyumludur.											
2. Mütevazıdır.											
3. Ebeveynlerine karşı saygılıdır.											
4. Öz disiplinlidir.											
5. Üretkendir.											